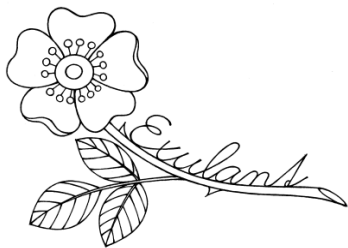

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 59 (1/2025)

zapsaného spolku

EXULANT

Milí čtenáři,

tento věstník se k Vám dostává na začátku nového roku, a tak Vám všichni chceme popřát sílu a zdraví, ale nade vše Boží požehnání, které obohacuje a trápení s sebou nepřináší. (Př 10,22)

Tři roky utekly jako voda a v září 2024 se konaly volby, které přinesly nového předsedu. S některými z vás se znám z konferencí, zájezdů, schůzí, s ostatními se teprve poznám během naší spolupráce.

Po Janu Bistraninovi, jemuž z celého srdce děkuji za jeho dosavadní práci, kterou vykonával pro Exulanta, jsem převzala pobělohorskou korouhev a budu pokračovat v uchování památky na odvalu a hrdinství tisíců prostých lidí, kteří vyjádřili svůj vzdor proti násilí a nesvobodě. Naším dědictvím a odkazem těchto statečných lidí je víra v Ježíše Krista, Syna Božího, který pro hříšné položil svůj svatý život.

Děkuji za důvěru členům, kteří mě zvolili do této nelehké funkce, vážím si toho, protože si uvědomuji, že je potřeba „zatáhnout“ mladší generaci, aby pokračovala v tomto odkazu. Věřím, že s pomocí Boží a Vaší to zvládnou.

Můj první krok, kromě seznamování se s agendou, je práce na novém webu, až se Vám dostane věstník do ruky, již bude fungovat. Ráda bych zaktualizovala seznam všech členů, prosím kontrolujte webové stránky, kde naleznete formulář k vyplnění Vašich údajů. Pro rychlejší komunikaci s Vámi potřebujeme mailovou adresu, na kterou Vám

budeme zasílat informace o akcích, které v roce 2025 plánujeme.

Mezi nejdůležitější akce patří instalace pamětní desky na Růžovém paloučku v Žacléři, připomínka poprav na Staroměstském náměstí a zájezd do Zelova k příležitosti dvoustého výročí posvěcení zelovského kostela. Bližší informace naleznete na jiném místě tohoto věstníku nebo na našem webu.

V roce 2025 také uplyne 450 let od sepsání České konfese, která nese titul *Vyznání víry svatě křesťanské všech tří stavů v království českého Tělo a Krev Krista Pána pod obojí přijímajících*. V průběhu roku by mělo vyjít už třetí vydání knihy od Edity Štěříkové, Zelów a sborník z naší konference v kostele ČCE v Praze Braníku z roku 2023 na téma Exulantská tradice v zemi otců.

Jak vidíte, čeká nás toho hodně a už teď se těším na setkání s Vámi.

Kateřina Tomínová

VDĚČNOST A NADĚJE

Hospodine, projevoval jsi své zemi přízeň, uděl Jákobův jsi změnil. Snímal jsi ze svého lidu nepravosti, přikryl jsi všechny jeho hříchy. Svou prchlivost odkládal jsi zcela, přestával jsi planout hněvem.

Ukaž nám, Hospodine své milosrdenství, uděl nám svou spásu!

Ano, jeho spása je blízko těm, kdo se ho bojí, v naší zemi bude přebývat sláva. Setkají se milosrdenství a věrnost, spravedlnost s pokojem si dají políbení... (ze žalmu 85).

Na přelomu letopočtů je vždy příležitost k zamyšlení nad Boží dobrotou a věrností v našich životech. Je to čas, kdy máme možnost se na chvíli zastavit uprostřed běhu svého života, abychom vyjádřili vděčnost Hospodinu za jeho mnohá požehnání v minulosti a zároveň s nadějí vzhlíželi do budoucnosti.

Při této příležitosti se také obracíme k Písmu, abychom v něm objevovali nové podoby Božího jednání a nacházeli oporu pro naše každodenní kroky. Žalm 85 je v tomto ohledu zvláště výmluvný, neboť nám připomíná Boží neochvějnou lásku a věrnost. Vybízí nás k projevu vděčnosti a povzbuzuje nás k důvěře v Hospodina, který přináší pokoj a hojnost své přízně všem, kdo ho následují.

Začíná ohlédnutím se nazpět, do minulosti: „Hospodine, projevoval jsi své zemi přízeň, úděl Jákobův jsi změnil.“ Tento úvodní verš je ohlášením Boží dobroty. Žalmista vzpomíná na dobu, kdy Bůh jednal se svým lidem vlídně a shovívavě, kdy jej vytrhoval z těžkostí. „Snímal jsi ze svého lidu nepravosti, přikrýval jsi všechny jeho hříchy. Svou prchlivost jsi odkládal zcela, přestával jsi plnout hněvem.“ (v. 2-3). Žalmista ví, že již dříve izraelský lid zakoušel Boží zachraňující moc.

V našich životech začíná vděčnost tehdy, když se ohlížíme zpět a uvědomíme si Boží požehnání – například v dobrých věcech, které jsme prožili. Podobně jako žalmista si připomínáme chvíle, kdy jsme zakoušeli Boží milost, kdy nás znovu a znovu stavěl na nohy. Možná nás Bůh vysvobodil z obtížné situace, nebo nám dal útěchu v čase bolesti a ztráty. Vděčnost má kořeny v tomto rozpomínání – ve vzpomínkách, v poznání, že Bůh jednal v náš prospěch, že se nám od něj dostalo pomoci, když jsme ji nejvíce potřebovali.

Zkusme se na chvíli zamyslet, jak nám byl Bůh věrný. Jistě si i my můžeme vybavit ony okamžiky, kdy jsme se cítili naprosto ztraceni. A Bůh nám ukázal cestu. Nebo, kdy navzdory nepřívětivým a krušným okolnostem nás naplnil vnitřní klid a pokoj. Takové okamžiky rozpomínání jsou pak základem

naší vděčnosti. Umožňují nám s jistotou říci: „Pane, byl jsi ke mně dobrý.“

Jak postupujeme dál tímto žalmem, vidíme posun od vděčnosti za minulá požehnání k prosbě o pomoc v přítomné době. „Navrať se k nám, Bože, naše spásu, odlož svou nevoli vůči nám.“ (v. 4). Žalmista zde uznává, že ačkoli byl Bůh v minulosti věrný svému lidu, oni opět potřebují Jeho slitování.

A to je podstata vděčnosti – že totiž nejde jen o oslavu a radost z toho, co jsme dostali, ale o uvědomění si naší trvalé závislosti na Pánu Bohu. Ve slovech žalmisty se odráží pokora. Jeho slova nám připomínají, že vděčnost nespočívá v trvání na tom, že si stačím na všechno sám, ale v poznání, že můj život není v mých rukou – nemám vše pod kontrolou. Je však v Božích rukou. Bez Něj, bez Jeho obnovující síly nezmohu nic.

Jsme vděční za to, co jsme prožili v minulosti, ale zároveň obracíme svá srdce k současnosti, předkládáme Hospodinu své potřeby v přítomnému okamžiku. Přiznáváme si svá selhání a zranění, a prosíme Pána Boha o jeho uzdravující dotek. Vděčnost se tak stává projevem důvěry. Věříme, že stejně jako se nás Bůh dotkl svou uzdravující mocí v minulosti, On tak může udělat znovu, nyní. A tak vyjadřujeme touhu, aby nás jeho přítomnost obcerstvila, aby naplnila vyprahlá a unavená místa svou živou vodou.

Druhá část žalmu hovoří o Božím zaslíbení: „Poslechnu, co říká Bůh Hospodin, slibuje pokoj svému lidu, svým věrným...“ (v. 8). Žalmista zde přechází od prosby k očekávání. V jeho slovech je nadějně očekávání – ujištění, že Boží odpověď přinese pokoj.

Nejde jen o ohlídání se zpět, ale také o pohled kupředu. Je o důvěře v zaslíbení, že Boží pokoj je nám k dispozici. Tento pokoj neznamená „nepřítomnost konfliktu“, ale je to plnost Boží přítomnosti – „šalom“, který prostupuje naše srdce i uprostřed velké nejistoty, když se pod námi třese zem nebo se nám podlamují kolena.

Kdo projevuje v životě vděčnost, pěstuje v sobě ducha očekávání. Věří, že Boží zaslíbení jsou pravdivá, a tato víra jej naplňuje

nadějí. Možná prožíváme nejistotu a obavy. Nechme se však v takových chvílích ujistit, právě i rozjímáním nad tímto žalmem, že Božím příslibem pro nás, pro jeho lid, je „šalom“ – pokoj. Necht' i vstup do dalšího roku je vyznáním naděje, že Bůh s námi neskonal, že jeho plány s námi jsou dobré a jeho láska k nám trvá navěky.

Jeden z nejkrásnějších obrazů tohoto 85. žalmu se nachází v 10. verši: „Setkají se láska a věrnost, spravedlnost s pokojem si dají políbení.“ Je to vyjádření dokonalého souznění a smíření. Je to obraz nebe dotýkajícího se země. Boží láska a věrnost se zde spojují, aby narovnaly to, co bylo zlomeno a pochroumáno.

A snad byly i takové chvíle v našem životě, mlhavé chvíle, kdy jsme tento soulad na okamžik zakusili. Třeba ve chvíli, kdy se uzdravil napjatý vztah nebo kdy došlo k odpuštění, které přineslo pokoj tam, kde dříve byl konflikt. Boží spravedlnost a pokoj spolu stále působí, obnovují nás, hojí rány, pomáhají nám nalézat vnitřní rovnováhu. A vděčnost znamená rozpoznávat tyto chvíle souladu a vnitřního pokoje a děkovat za ně Bohu. Jde totiž o to, abychom viděli Jeho ruku v drobných usmířeních, jemných náznacích pokoje a tichých okamžicích milosti, které nám poukazují na Jeho přítomnost.

Žalm poté končí vizí úrody a hojnosti: „Ze země vyraší pravda, z nebe bude vzhlížet spravedlnost. Hospodin dopřeje dobrých časů, svou úrodu vydá naše země. Před ním půjde spravedlnost a on bude kráčet její cestou.“ (v. 12-14). Příklad hojnosti je přirozeným výsledkem srdce zakořeněného ve vděčnosti. Když pěstujeme vděčnost, otevíráme se přijímání Božích požehnání. Vzdáváním díky připravujeme půdu našeho srdce pro dobré věci, které nám Bůh chce dát. Vděčnost se nezabývá jen tím, co nám Bůh dal, co udělal – ale je také přípravou na to, co teprve udělá. Je to akt víry, který zve Boží dobrotu do našeho života. To neznamená, že v našem životě bude vždycky pohoda, ale spolehnouti se na to, že i v časech bouří, nečekaných zvrátů, těžkostí Jeho přítomnost nám pomůže je ustát.

Žalm 85 nám působivým způsobem připomíná Boží věrnost, jeho zaslíbení pokoje a touhu nás obnovit, uzdravit naše zlomená srdce. Mysleme na to, jak k nám byl Bůh laskavý. Svou dobrotu nám projevil v darování svého Syna, Ježíše Krista, který je tím konečným naplněním Božího příslibu obnovy a pokoje.

Předkládejme jemu své potřeby a důvěřujme, že má moc nás proměňovat, obnovovat našeho ducha tam, kde zemdlíváme. Žijme v očekávání jeho slibů a věřme, že jeho pokoj je nám k dispozici. Vzdávejme díky s vědomím, že srdce plné vděčnosti je připravené přijmout onu hojnost, kterou Bůh připravil.

Nechme se Božím slovem proměňovat k životu naplněnému vděčností – k vděčnému ohlednutí za minulostí, k důvěře v přítomnost a k naději v budoucnost. Pamatujme: Bůh je věrný, jeho láska trvá navěky.

Lydie Kucová

PAMĚTNÍ DESKA V ŽACLÉŘI

*„Na tebe, národe český a moravský,
vlasti milá, zapomenouti nemohu.
Věřím i já Bohu, že po přejití víchřic
hněvu, hříchy našimi na hlavy naše
uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se
zase navrátí, ó lide český.“*

Jan Amos Komenský
Kšaft umírající matky Jednoty bratrské

Po vzniku Republiky československé se v letech 1923–1925 a 1945–1947 vrátilo do „země otců“ více než 11 000 potomků pobělohorských exulantů ze Slezska, Polska a Ukrajiny.

„Obnovené zřízení zemské“ (základní zemský zákon oktrojovaný pro Čechy 1627, pro Moravu 1628, téměř beze změny platný až do roku 1848) znamenalo konec nadějí českých evangelíků na svobodu svědomí v zemích Koruny české. Pro mnohé se stal

jediným východiskem exil. Do něj odchází také Jan Amos Komenský s řadou dalších členů Jednoty bratrské. Na cestě do Lešna překročili hranice vlasti 4. února 1628 v Černé Vodě u Žacléře.

V roce 1970 byl na tomto památném místě zřízen skromný památník s reliéfem Komenského od Ladislava Zívra. A protože tu byly vysazeny růže z Růžového paloučku u Litomyšle a Lidic, začalo se místu také říkat Růžový palouček.

V roce 2018 přistoupilo město Žacléř k rozsáhlé úpravě místa a podle návrhu akademické sochařky Pauliny Skavové tu byl vytvořen areál odkazující na Komenského „Labyrint světa a Ráj srdce“.

Tehdy vznikla ve spolku Exulant myšlenka, že by bylo dobré na tomto památném místě připomenout i potomky pobělohorských exulantů pro víru, kteří se ve 20. století do „země otců“ vrátili.

Po jednáních s Městským úřadem v Žacléři a s autorkou památníku Paulinou Skavovou bylo nalezeno řešení ideově i vzhledově areálu odpovídající. Jde o bronzovou desku, která je výše zobrazená.

Cena pamětní desky je 60 400,- Kč, město Žacléř na její pořízení darovalo 20 000,- Kč, předpokládáme že zbytek ceny bude uhrazen ze sbírky, kterou na tento účel vyhlášíme. K tomuto věstníku tedy přikládáme složenky a prosíme, abyste buď jimi nebo na číslo účtu Exulanta 209898309/0800 přispěli, pokud můžete, kromě částky na činnost spolku, i na tento účel.

Slavnostní odhalení pamětní desky na Růžovém paloučku u Žacléře se bude konat 17. května 2025 ve 13,00 hodin. Zveme všechny členy a příznivce k účasti.

Pokud byste měli problém se na místo dostat, chceme zajistit dopravu z nádraží v Pardubicích do Žacléře a zpět. Máte-li zájem o tento způsob dopravy, prosíme dejte nám vědět na naši email. adresu exulant@evangnet.cz, případně jinak, abychom se mohli rozhodnout, zda autobus objednávat.

Myslíme si, že je naší povinností, aby na tomto památném místě byly připomenuty i těžké životy našich rodičů a prarodičů.

Jan Bistranin

ZÁJEZD DO ZELOVA

Dne 3. července 1825 byl slavnostně posvěcen zelovský evangelický kostel. Letos to bude 200 let. V prvním červencovém týdnu si zelovský sbor toto jubileum připomene.

Byli bychom rádi, kdyby se slavnosti mohli zúčastnit i potomci budovatelů kostela, žijící v ČR. Proto chceme letošní spolkový zájezd směřovat právě do Zelova.

Tento věstník vychází začátkem roku a další vyjde až ve 2. pololetí, takže se nám organizace poněkud komplikuje. Nejsme zatím schopni uvést veškeré důležité informace (cenu zájezdu, ubytování), ale přesto prosíme o zaslání přihlášek. Přihlášené zájemce budeme informovat průběžně e-mailem.

Přihlášky zašlete nejpozději do 15. dubna 2025 na adresu exulant@evangnet.cz.

Termín zájezdu: 4. – 6. července 2025

Nástupní místo: Olomouc nebo Pardubice.

Do přihlášky uveďte jméno a příjmení, korespondenční e-mailovou adresu, poštovní adresu a údaj o tom, zda si zajistíte ubytování sami nebo využijete hotel.

O ČESKÉM EMIGRANTSKÉM SBORU V ULJANIKU V BÝVALÉ JUGOSLÁVII

Na rozdíl od pobělohorských exulantů nebyli ze země vyháněni, ani nemuseli pro svobodu svého svědomí opouštět své domovy tajně a za velikého nebezpečí. Z rodiných českých a moravských vsí je vyháněna většinou jen chudoba. Odcházeli svobodně, a tu trošku svého majetku, kterou vlastnili, si mohli vzít s sebou. Živilí se naději na snadnější obživu. O tom, jak se komu tato naděje splnila, nemohu mnoho říci. Jisté je, že kdo si mohl s sebou přinést dost peněz, mohl na Balkáně velmi výhodně získat

úrodnou půdu. Ti zcela chudí však zápasili s chudobou i na úrodné půdě.

V polovině 19. století se mnoho rodin z Čech a Moravy stěhovalo do Slavonie a Chorvatska za levnou půdou. Mezi dvěma lázeňskými městy Daruvar a Lipik byla k dostání laciná a úrodná půda – lesy, louky, pole v nadmořské výšce 130 až 150 m – a byl o ni velký zájem. V tom kraji ležela malá ves Uljanik, osídlená původně srbským obyvatelstvem. Přistěhovalectvím se rychle rozrostla. Přibyli Chorvati, Češi, Němci, Židé a později i jiné národnosti, a z malé vsi se tak počátkem 20. století stal národnostně smíšený městys s velkými týdenními dobytčími trhy. Stál tu kostel pravoslavný, katolický (zasvěcený v roce 1900) i židovská synagoga (rabín dojížděl z Daruvaru). V roce 1911 měl Uljanik asi 3000 obyvatel.¹ Přírůstek obyvatelstva v dalších třiceti letech už nebyl veliký. V Druhé světové válce a po válce se pak počet obyvatelstva velmi prudce zmenšil, Uljanik byl připojen k městečku Garešnici a v roce 2001 při sčítání lidu bydlelo v Uljaniku, jak lze zjistit na internetu, už jen 332 obyvatel, a jejich počet klesal dál.

Uljanik si zaslouží naši pozornost proto, že tu v 19. století vznikl český evangelický sbor. Vznikal pomalu a těžce a o svou existenci musel stále znovu zápasit. Svůj zápas prohrál až v důsledcích Druhé světové války. Příběh uljanického evangelického sboru je jen malým střípkem historie české evangelické církve, ale i nejmenší střípky doplňují celkový obraz.

Z rekatolizovaných Čech a Moravy emigrovali do Chorvatska a Slavonie pochopitelně většinou katolíci, ale ani evangelíci nechyběli, a tak se jich několik sešlo i v Uljaniku a okolí. Pamětníci vyprávěli, že jeden rolník, jménem Matuška, začal shromažďovat české evangelíky v Uljaniku ve svém domě a sloužil jim biblickými výklady. Církevní úkony však vykonávat nemohl, tu byli evangelíci odkázáni na místního katolického nebo

pravoslavného duchovního. V roce 1881 si v Uljaniku koupil jednu usedlost pražský knihkupec a bývalý krabčický učitel Václav Horký. Přišel s předsevzetím ujmout se českých evangelíků. Převzal vedení evangelických podomních shromáždění v Uljaniku, vyhledával evangelické rodiny v širším okolí, vyučoval děti náboženství a usiloval o vytvoření evangelického sboru. Jeho snahy nevedly k cíli v neposlední řadě i proto, že vedle reformovaných evangelíků tu byly některé rodiny i ze svobodné reformované církve a mezi oběma malými hloučky nebylo jednoty. Ani učitel Horký nemohl sloužit své malé skupině svátostmi. Pohnul však maďarského faráře v Brekinsku, aby se naučil několik liturgických českých vět a přijížděl posloužit aspoň Večeří Páně.

Po sedmi letech přijal učitel Horký místo německého učitele v Banovci a z Uljaniku se odstěhoval, ale jeho dcera Božena, která v Uljaniku zůstala, pokračovala v práci svého otce podle svých možností s velkou horlivostí. Vedla bohoslužby, cvičila zpěv, vyučovala na uljanické škole evangelické náboženství a postarala se dokonce i o postavení skromné modlitebny v Horním Uljaniku (čili Prasicích), od Uljaniku asi půl hodiny cesty. Evangelická skupina se pod jejím vedením stmelila a toužila dál po vytvoření samostatného sboru.

Po mnohých žádostech na příslušných místech o českého kazatele byl konečně poslán z Čech farář Dobiáš (z Bukovky), aby situaci v Uljaniku posoudil. Následovala jednání s konventem uherské reformované církve a v roce 1892 mohl být konečně v Uljaniku ustaven český evangelický reformovaný sbor. Protože čeští evangelíci žili nejen v Uljaniku, nýbrž rozptýlení i v širokém okolí, neměl zůstat sbor omezen jen na Uljanik. Hned byly založeny čtyři kazatelské stanice: Daruvar, Požega, Staro Petrovo Selo a Hercegovac. Nově zřízeného sboru se ujal z Čech poslaný 33letý vikář František Odstrčil.²

¹ Fr. Prudký: Návštěva českých evang. ref. osad v Chorvatsku a Slavonii a čtvrtá cesta na Rus. Zpráva Misijního odboru Kostnické jednoty za rok 1911, s. 12.

² František Odstrčil se narodil 17.11.1859 v Dolní Vsi u Fryštáku (u Holešova). Po návratu z Jugoslávie byl vikářem v Borovnici, pak farářem v Borové u Poličky, později v Prosetíně a nakonec v Lozicích. Zemřel 22.7.1921.

Malá, velmi levně postavená modlitebna mimo Uljanik byla nedostatečná a nadšení nových začátků bylo veliké. V Uljaniku byla za 2 400 korun zakoupena rolnická usedlost o velikosti 9 jiter a 176 sáhů, a na této vlastní sborové půdě byla stavěna nová, bytelnější modlitebna hned i s farou pod jednou střechou. Sbor se však stavbou stále více zadlužoval. Stavba ještě nebyla dokončena a dluh narostlý na 6 000 korun byl tak veliký, že se splátka jevila jako nezvládnutelná.³ Síly malého sboru byly vysoce přeceněny, nadšení opadalo. Někteří členové sboru by se byli raději spokojili se starou chatrnou modlitebnou a novou stavbu kritizovali. Navíc se vikář Odstrčil dopustil mravního přestupku a v roce 1898 se musel vrátit do Čech.

Dluhy musely být spláceny, ale nebylo z čeho. Věřitelé naléhali. Uljanický sbor uvažoval o prodeji svého nedokončeného nového domu. Na radu okresního hejtmana, aby byla stavba snad přece ještě zachráněna, byly vyměřeny nutné repartice. Takové opatření však pohněvalo evangelíky v Hercegovci a Bršljanici natolik, že se od uljanického sboru odtrhli a připojili se k bršljanické německé kazatelské stanici záhřebského reformovaného sboru.⁴

Počátkem roku 1899 převzal péči o uljanický sbor 34letý farář Bedřich Gerža.⁵ Aby stavba mohla být dokončena, byla u zemské vlády podána žádost o podporu, a ta byla příznivě vyřízena. Sbor dostal na stavbu 2000 korun. Za ty peníze mohla být obnovena střecha, která byla silným krupobitím už silně poškozena, v modlitebně byla položena místo dosavadních jednoduchých prken

dlaždicová podlaha, byly pořízeny lavice a dům byl omítnut. Část dluhu byla zaplácena, ale věřitelé brali až 13% úroku a nechtěli dlouho čekat. V roce 1901 povolila zemská vláda sboru půjčku 5000 korun, která měla být splacena do 20 let. Tím se sbor mohl zbavit netrpělivých věřitelů a postavit hospodářskou budovu za 715,76 korun. Do modlitebny bylo pořízeno harmonium. Díky darům některých dobrodinců se nakonec podařilo všechny dluhy splatit. Celkový náklad na postavení domu, včetně koupě půdy, činil 12 000 korun.⁶

Farář Gerža zůstal v Uljaniku pouze čtyři roky, vrátil se do Čech a sbor na dva roky osiřel. Koncem roku 1906 převzal správu sboru bývalý katolický kněz, Chorvat Krajnović. Způsob jeho života byl však pohoršující, sbor trpěl a byl blízko úplného rozpadnutí. V té době se některé rodiny odstěhovaly zpět do Čech, jiné do Ameriky. Také Krajnović se po necelých dvou letech odstěhoval do Brazílie.

Z Čech pomoc nepřicházela, ale v Uljaniku začal působit misionář Heinrich Leinberger,⁷ který však mluvil také jen chorvatsky. Leinberger neměl v Uljaniku z čeho žít, neudržel se.⁸ O něco lepší podmínky našel v Pleternici u Požegy, kde ho v roce 1911 zastihl na své cestě do Jugoslávie farář František Prudký. Pro Uljanik farář Prudký už nenacházel žádnou velkou naději, vypadalo to, že sbor do dvaceti let zcela zanikne. Uljanický kurátor Sklenář konal bohoslužby s předčítaným kázáním. Několikrát v roce přijížděl zas maďarský farář z Brekinska a s ním jako překladatel také brekinský učitel

3 A. Blažek: Historie sboru ev. ref. v Uljaniku, s. 3 (strojopis, vlastní archiv).

4 Prudký, s. 12, 16.

5 Bedřich Gerža se narodil 22.4.1865 v Prusinovicích. V církevní službě byl od roku 1890. Sloužil na několika místech jako vikář, v letech 1895-1898 byl farářem v Lozicích. Po návratu z Jugoslávie byl farářem v Nebuželích a Bukovce. Zemřel ve výslužbě 1.12.1925.

6 A. Blažek, s. 3-4.

7 Heinrich Leinberger byl jedním z prvních absolventů misijního semináře v Katovicích (později misijní škola v Bukovině). Původem Němec, narodil se 11.2.1880 v Adolsdorfu ve Slavonii. Od roku 1900 začal vystupovat jako laický kazatel. Po absolvování misijního semináře byl v roce 1906 ordinován, působil na různých místech v Chorvatsku a v Bosně, nakonec v Krumlově v Čechách (v německé evangelické církvi), odtud se dostal do Rakouska, kde pak pracoval mezi uprchlíky.

V roce 1954 šel do důchodu, ale ještě čtyři roky konal biblické hodiny v lágru v Linzi-Wegscheidu. Zemřel 6.9.1963 v Marchtrenku. (Barbara Gugl: „Die Integration der Heimatvertrieben in die Evangelische Kirche in Oberösterreich nach 1945 und ihre Auswirkungen“, Diplomarbeit, Universität Wien, 2014, s. 148.)

Teofil Ptáček, rodem Čech. Fara pustla. Byla pronajata malému židovskému podnikateli, který tu vyráběl sodovku.⁹

O tři roky později, v roce 1914, po šestiletém osíření rozpadajícího se uljanického sboru, se přece jen našel jeden nadějný mladý svobodný kazatel, který byl ochoten ujmout se neskonalé práce. František Procházka působil nejdříve krátce v Pleternici u Požegy, v původně kazatelské stanici uljanického sboru, kde byla situace nadějnější než v Uljaniku. Brzy však přeložil své stanoviště z Pleternice do Uljaniku a snažil se svou činností obsáhnout sbor zas v jeho původní podobě. Obě místa, Uljanik a Pleternica, byla od sebe příliš vzdálena a souběžná služba na obou místech byla těžko uskutečnitelná. Procházka pracoval pilně a zřejmě i nad své síly. Po dvou letech se oženil, ale brzy po svatbě ve svých 28 letech zemřel.¹⁰

Po krátkém oživení sboru následovalo po smrti kazatele Procházky zas dalších šest let nouzové administrace. Sbor znovu upadal, znovu se odstěhovalo několik rodin zpět do Čech nebo do Ameriky.

V roce 1922 přijal místo kazatele v Uljaniku bývalý krabčický učitel František Mašík a jeho působení sbor zas povzbudilo. Mašík začal hned pracovat i osvětově. Už 16. prosince 1922 založil Československou doplňovací školu, která mu velmi ležela na srdci. Jeho pracovní elán byl však brzy přerušěn úmrtím manželky v roce 1924. Po její smrti se vrátil do Československa a sbor zůstal opět opuštěn.

Práce v Uljaniku se ujala Československá misijní jednota,¹¹ která tam v roce 1926 vyslala 31letého diakona Aloise Erlicha.¹²

Ten se s velkou horlivostí dal do práce ve sboru i v české škole, ale už po dvou letech, v srpnu 1928, byl přeložen do většího sboru ve Velkém Središti,¹³ který už také delší čas postrádal kazatele.

Uljanický sbor se musel zas celý rok obejít bez kazatele. V srpnu 1929 nastoupil svou službu diakon Josef Procházka.¹⁴ Zůstal pět let, pak se kvůli nemoci své manželky rozhodl k návratu do Československa.

Na podzim 1934 převzal práci v uljanickém sboru diakon Antonín Blažek.¹⁵ Přijel se svou novomanželkou Martou, rozenou Haslerovou, která měla své kořeny v exulantské kolonii Husinec v pruském Slezsku. Uljanický sbor spolu s filiálním sborem v Pleternici čítal v době jejich působení na 400 členů rozptýlených široko daleko v okruhu 150 km po asi 50 vsích a vesničkách. V Uljaniku samotném žilo asi 40 evangelíků včetně dětí. Fara potřebovala už zas důkladnější opravu, elektrika ani vodovod ve vsi nebyly a veřejné dopravy bylo stále ještě poskrovnu.

První neděli v měsíci se pravidelně konaly dopolední bohoslužby v Uljaniku, k nimž se scházeli a sjížděli lidé z nejbližších vsí. Odpoledne pak bývaly bohoslužby v některé ze vzdálenějších vsí, Holubňáku, ve Sredžanech a jinde. Z 50 vsí bylo pravidelně objížďeno 36, přičemž některé z nich byly v zimě i v době letních dešťů pro nezpevněné cesty jen těžko dostupné. Jedna neděle v měsíci a následující týden patřily pleternickému filiálnímu sboru, ca. 100 km vzdálenému. Cesta vlakem z Uljaniku do Pleternice trvala čistého času 3 ½ hodiny, ale připočít se musely 4 hodiny, které se pročekaly při přestupech.

8 Ve zprávě Misijní společnosti pro jihovýchodní Evropu za rok 1907/1908 je zapsáno: „Také v Chorvatsku je v současnosti jen jeden evangelický sbor, který lze nazývat chorvatským [sic!]. Je to sbor v Uljaniku. Farářem je věrný misionář. Stojí tu bez prostředků a bez přátel. Sbor ho nemůže podporovat. Zahradka je příliš malá. Chlév a stodola jsou prázdné. Když Bůh nepohne ochotná srdce, aby pomohla, bude ten bratr, žel, muset toto důležité místo opustit. Aspoň několik set marek by se mělo sebrat, aby mohla být koupena do chléva jedna kráva a nějaká drůbež. Pak by byla naděje, že se tam ten mladý pár udrží. Kdo pomůže?“ (Gottes Wort den Völkern. 75 Jahre Mission für Süd-Ost-Europa. Hrsg. Ernst Fehler, Siegen [1978], s. 27.)

⁹ Prudký, s. 14.

¹⁰ A. Blažek, s. 5.

¹¹ Česká misijní jednota se ustavila 28. září 1912 v klimentském kostele v Praze. Po vzniku ČSR bylo jméno pozměněno na Československou misijní jednotu.

¹² Alois Erlich se narodil 08.04.1895 ve Vranicích (u Kácova n. S.). Od 01.03.1923 pracoval jako diakon v Kdyni, od května 1926 pak v Uljaniku. Od srpna 1928 do února 1931 byl kazatelem ve sboru ve Velkém Središti, pak se s českobratrskou církví rozešel a pracoval v baptistickém sboru v Daruvaru. V roce 1937 se vrátil do Československa, působil ve sboru Jednoty

Kromě toho se muselo nejdřív jít 9 km pěšky z Uljaniku na nádraží do Poljany nebo 18 km do Banovy Jarugy. Cesta z Uljaniku do Pleternice tak zabrala celý den.

Vzdor velké rozptýlenosti sboru, nedostačné výstavbě silnic a primitivním životním podmínkám včetně neustálého boje proti obtížnému hmyzu se sborová práce slibně rozvíjela a nechyběly ani pěkné nové plány. Bylo započato se stavbou víceúčelového přístavku ke sborové budově. V zimě, když práce na polích stála, měly mít evangelické děti možnost sjíždět se aspoň na několik týdnů k souvislejšímu konfirmačnímu vyučování, o osiřelé děti mělo být lépe postaráno, a také mládež, která začala pořádat své pravidelné sborové sjezdy, mohla nové místnosti dobře potřebovat. Při velké chudobě členů sboru se peníze scházely jen těžko, ale dary z Ameriky, Švýcarska, Čech i odjinud stavbu umožnily. Sbor pořádal evangelizační shromáždění, sjížděl se k občasným menším i větším slavnostem, pleternická a uljanická část sboru se seznamovala a srůstala.

V době svého největšího rozkvětu byl uljanický sbor zaskočen Druhou světovou válkou. Válku pocítil Uljanik brzy, už v roce 1941 se v Uljaniku organizovala česká buňka národně osvobozenického hnutí. Ve vsi se pak začali objevovat partyzáni, bojeschopní muži se jeden po druhém z Uljaniku vytráceli, Židé odešli nebo byli odvezeni, a jak stále přihořivalo, i katolický a pravoslavný farář Uljanik opustili. Evangelický kazatel zůstal a objížděl tři roky za největšího nebezpečí své kazatelské stanice. Nádraží byla rozbita, mosty pobořeny, cesty podminovány, vlaky přepadány. Když se v roce 1944

fronta přiblížila k Uljaniku, kde pak v posledních válečných měsících zůstala stát, musela se jeho služba omezit jen na nejbližší sousedství bez ohledu na církevní příslušnost. I ta služba byla vděčně přijímána. Každodenní urputné boje přímo ve vsi a okolí si vyžádaly velmi mnoho obětí mezi vojáky i civilním obyvatelstvem. Do svých příliš stručných vzpomínek si poslední uljanický kazatel zapsal jen souhrnně: „Prožívali jsme tedy časy hrůzy, ale též radosti, když Pán vyslychal naše modlitby a přímo zázračně vytrhoval z neštěstí. Na dvoře se bojovalo, střílelo, lidé poschovávaní v našem pevném sklepě, okna rozbitá, okolo domu mrtví lidé, ale nás Pán všecky takto mnohokrát ochránil. Připomínali jsme si slova žalmu 91: „Padne jich po boku tvém tisíc a deset tisíců po pravici tvé, ale k tobě se to nepřiblíží ... poněvadž jsi Hospodina, kterýž útočiště tvé jest, a Nejvyššího za svůj přibyték položil.“¹⁶

Válka svět změnila. V Jugoslávii se začal prosazovat komunismus, v Uljaniku se představoval ve své nejprimitivnější podobě. Z Čech bylo slyšet volání zahraničních Čechů k návratu do vlasti. Někteří členové sboru chtěli pozvání přijmout, jiní obrátili svou pozornost zas k Americe. Většina uljanických členů sboru chtěla hlavně pryč z Uljaniku. Lidé se rozbíhali, hledali nové začátky i na nových místech v Chorvatsku. V červenci 1946 diakon Antonín Blažek svou službu v Uljaniku ukončil, vrátil se s rodinou do Čech. Zbytky sboru v Uljaniku nebyly schopny válečné následky přežít, ale filiální sbor v Pleternici se ještě i v dalších desetiletích statečně držel a zápas o svou existenci nevzdal.

českobratské v Letovicích, později v Bratrské obci ve Staré Libavé u Moravského Berouna, v roce 1948 byl povolán do sboru Jednoty českobratské v Olomouci, a nakonec od července 1956 do června 1966 sloužil v baptistickém sboru v Ostravě. Zemřel 20.05.1983.

13 Sbor ve Velkém Središti (Veliko Središte) byl soustředěnější a měl také starší historii. V roce 1852 se sem přistěhovalo 71 českých rodin reformovaného vyznání, založili brzy vlastní sbor a v roce 1866 už postavili i vlastní kostel.

14 Josef Procházka se narodil 02.03.1896 v Jimramově; od září 1927 do července 1929 byl diakonem v Uherském Hradišti. Po návratu z Jugoslávie pracoval několik měsíců jako diakon v Hranicích na Moravě, pak od února 1935 jako diakon a od roku 1946 jako vikář v Silůvkách u Brna a nakonec byl v letech 1947-1958 vikářem v Králíkách.

15 Antonín Blažek se narodil 31.05.1900 v Horní Krupé, v letech 1932-1934 byl diakonem v Zádveřicích a ve Zlíně, 1934 – 1946 diakonem v uljanickém sboru, 1946 – 1952 vikářem v Novém Městě pod Smrkem, 1952-1964 farářem v Nejdku u Karlových Var. Zemřel 01.05.1982.

16 A. Blažek: Vzpomínky na misijní a duchovenskou práci. (Soukromý archiv.)

Přehledný seznam uljanických kazatelů

1880 (?)	(rolník NN Matuška)
1881-1888	(učitel Václav Horký)
1888-1892	(Božena, rozená Horká)
1892-1898	František Odstrčil (*1859)
1899-1903	Bedřich Gerža (*1865)
1903-1905	administrace
1906-1908	Krajnović (býv. katol. kněz, odstěhoval se do Brazílie)
1908 (krátce)	Heinrich Leinberger (*1880)
1908-1914	administrace ¹⁷
1914-1916	František Procházka (* ca. 1888)
1916-1922	administrace
1922-1925	František Mašík
1926-1928	Alois Erlich (*1895)
1928-1929	administrace
1929-1934	Josef Procházka (*1896)
1934-1946	Antonín Blažek (*1900)

Edita Štěříková

První modlitebna v Horním Uljaniku (v Prasicích)

Na dvoře po sborové slavnosti v Uljaniku v roce 1939

Fara a modlitebna v Uljaniku

TRPÍSTY 2024

Poslední srpnovou neděli 29. 8. 2024 se sešli, už po šestadvacáté, na hřišti v Trpístech nejenom potomci pobělohorských exulantů, ale i další přátelé, členové i nečlenové církvi. Jsme vděční evangelickému sboru v Sokolově a Západočeskému seniorátu ČCE, že se díky jim mohlo tradiční setkání znovu uskutečnit.

Když jsem ráno vstával a pak vyjžděl z Liberce, svítilo sluníčko. Říkal jsem si: „To je dobře, počasí nám přeje, nikdo se nebude bát, že zmokne, účast bude dobrá.“ Když jsem projížděl Prahou, už přšelo. Docela vydatně. Říkal jsem si: „Je to škoda, každý si bude hodně rozmýšlet, zda do takového nečasů vyrazí. Asi nás moc nebude.“

Obavy se nepotvrdily. Že by nepřšelo se říci nedá, ale nebylo to zlé. I účast byla pěkná, prostor pod „tribunou“ byl plný. Jako vždy jsme si společně zaspívali, zamysleli se nad zvěstí evangelia, kázal bratr farář Pavel Knorek. Sokolovští a kynšperští znovu přivezli výborné občerstvení.

A již podruhé jsme mezi sebou měli hudebníky ze spolku „Consonare – evangelické pozounové sbory“. Dočetl jsem se o nich: Consonare znamená souzvuk, soulad, souznění a v tom názvu je skryt i cíl činnosti sdružení. Nejde jenom o muziku, jde také

¹⁷ Do Uljaniku dojížděl v té době občas maďarský farář z Brekinska; v Pleternici působil nejpozději od roku 1908 a nejméně do roku 1911 misionář Heinrich Leinberger (*1880), po něm přišel do Pleternice František Procházka, který se však brzy rozhodl pro službu v obou částech sboru a přesídlil za tím účelem v roce 1914 do Uljaniku.

o setkání, ve kterém se sdílíme, společně něco tvoříme, učíme se a předáváme.

Díky nim a všem dalším, kteří se na přípravě setkání podíleli, se to v Trpístech určitě podařilo. Děkujeme. A v poslední srpnovou neděli 2025 opět na shledanou.

Jan Bistranin

*Kázání bratra faráře Pavla Knorka
v Trpístech:*

Hled'te na Krista, dokonavatele naší víry

Proto i my, obklopeni takovým zástupem svědků, odhodme všecku přítěž i hřích, který se nás tak snadno přichytí, a vytrvejme v běhu, jak je nám uloženo, s pohledem upřeným na Ježíše, který vede naši víru od počátku až do cíle. Místo radosti, která se mu nabízela, podstoupil kříž, nedbaje na potupu; proto usedl po pravici Božího trůnu. Myslete na to, co všechno on musel snést od hříšníků, abyste neochabovali a neklesali na duchu. Žid 12, 1-3

Milé sestry a bratři,

pro nejednoho z nás je jeho exulantská minulost vzácným dědictvím, které uchováváme v srdci a paměti, a jež předáváme dalším generacím. Není to pouhá vzpomínka, nýbrž i styl života, který se nám vryl pod kůži. A je to jeden z důvodů, proč jsem si mezi našimi nezasvěcenými sousedy i kolegy připadal trochu podivně.

Pravda, po 70 a více letech není pouto k této tradici tak silné, ale stále zůstává. I díky Exulantu, sestře Štěříkové a mnoha dalším. My, mladší, co jsme se už narodili v Čechách, si nejvíc pamatujeme výpověď, že naši předkové odešli kvůli svobodě víry. A já chci tuto výpověď s vámi trochu prozkoumat.

Domnívám se, že hlavní hnací pohnutkou nebyla sama víra. Vždyť České země byly v té době silně křesťanské a stačilo jen, aby přestoupili do jiné církve, což jim bylo i nabídnuto, ale oni přesto šli do nezajištěné budoucnosti. To, co postrádali a po čem ze srdce toužili, byl živý, autentický a osobitý Ježíš Kristus. A tento Kristus hrál v tehdejší

církvi druhořadou roli, byl nevýznamný a nezajímavý. Kdo k němu chtěl přijít, musel tak udělat přes jeho pozemskou matku. Jako by ona rozhodovala, kdo k němu smí či nesmí, a za jakých podmínek. Naše předky přitahoval Ježíš, jakého znali z Písma!

V evangeliích měl Ježíš plno osobitých vlastností. Nepředstíral, že byl jen člověk, ale současně měl moc Božího Syna. Z Písma na ně dýchal Ježíš, který měl dobrý vliv na lidi. Mnozí se v jeho přítomnosti měnili k lepšímu. Celníci Matouš, Zacheus, prostitutky a další lidé byli proměňováni, slepci, mrzáci uzdravováni. Takovou moc nikdo neměl. Často k tomu stačilo jen jeho slovo. V Písmu nacházeli jeho vztah k Otci, jak mu důvěřoval, jak na něj spoléhal, jak celým srdcem toužil naplnit Jeho svatou vůli. A Ježíš učil, že každý člověk může skrze Něj vstoupit do stejného vztahu a najít v jeho Otci svého nebeského Otce! Jeho slova po vzkříšení byla právě o tom, že vystupuje k Otci svému, i k Otci našemu. Znali jeho soucit s trpícími a ztracenými lidmi. I to, jak z lásky k Otci, i k nám, se přišel obětovat za hříšníky.

Tento Ježíš naše předky přitahoval, a s Ním i podoba novozákonní církve. A chtěli žít podle Ježíšových slov. Ježíšovu učení podléhal jejich každodenní i sváteční život. Jejich pracovitost, smysl pro odpovědnost, jejich tvůrčí potenciál i mravnost byly inspirovány Ježíšem. Víme, že všechno nebylo ideální, to nezpochybňujeme, např. důraz na kážeň byl velmi silný, až přemrštěný. Ně kterým se ona přísnost stala k překážkou ve víře, ale Kristus byl základ. A protože tohoto Krista v tehdejší církvi nenašli, opustili své domovy.

Bratři a sestry, my zde, při našich setkáních, neoslavujeme nezdolnost a statečnost našich otců a matek, ale vzdáváme chválu Bohu skrze Ježíše Krista. A povzbuzujeme se k víře a oddanosti Jemu, protože v životě jde o Krista a náš vztah k Němu. Slova z epištoly Židům jsou jako šitá pro nás. Pohled'te na svědky víry. Je jich hotový oblak!! V Žd 12. kapitole jsou mezi nimi muži i ženy! Vznešení i prostí! A v časové posloupnosti jsou mezi nimi naši otcové a matky. Pohled'te, jak

dokončili svůj běh. Vezměme si z nich dobrý příklad a odhodme vše, co nás brzdí v následování Ježíše.

Ježíš nám byl v mnohém ohledu podobný. Dostával se do potíží, měl svá pokušení a jednou dokonce potil krev, když nechtěl uhnout z cesty, která byla podle Otcovy vůle. Místo radosti, která se mu nabízela, podstoupil kříž, a nedbal na své ponížení, ale vytrval. Protože se soustředil na cíl, jímž je věčná sláva u Otce pro Něj i pro nás! To pro nás podstoupil ponížení a utrpení smrti, abychom jednou žili ve slávě nebeského Otce! Je nám to dost? Je to dost slavné na to, abychom se s rozhodností a bez sebe litování vyhýbali všemu, co by nás zdržovalo od Krista? Držet se Krista, jako ručitele naší víry, dává předpoklad, abychom doběhli do cíle a měli nebeský podíl. Ježíš garantuje, že kdo v Něj věří, nebude zahanben!

Pohled na současnou církev a naše řady je velmi smutný. Lidé odcházejí, ti, co zůstávají, jsou zemdlení. Já vím, co mnohé potkalo. Někteří se odcizili už jako děti. Byli nuceni chodit do kostela, zatímco jiné děti sledovaly Jú a Hele v televizi, které vznikly právě proto, aby rozbily tradiční hodnoty. Dále museli chodit na náboženství ve škole, což přinášelo posměch a ponižování. Když dorůstali, nemohli chodit na taneční zábavy a někteří ani do kina. Jiným se rozpadlo vlastní manželství nebo jejich děti a cítí se odmítnuti a zostuzeni. Další měli jiné problémy: modlili se a hledali Pána, ale nic se nestalo, nepřišla žádná odpověď, tak s vírou skončili.

Bratři a sestry, to všechno jsem, nejen já sám, prožil. Přesto musím prohlásit, že ani jedno z těch trápení není důvodem, proč skončit s Pánem Ježíšem, který místo radosti, která se mu nabízela, podstoupil utrpení. A tak udělejme krok, rozhodnutí, a vykročme směle za Ježíšem, dokonavatelem naší víry. A nejen jeden krok, nýbrž všechny, které ještě budou nutné. Jedním z prvních kroků, by mohlo být odpuštění. A znovu a znovu, vždy s upnutou myslí na Krista pokračujeme k cíli. Protože víra má zaslíbení, že kdo v ní vytrvá, bude odměněn. Kdežto v tom, kdo odpadne, nenajdu zalíbení, praví Pán. Proto

se i zde povzbuzujeme, abychom vytrvali. Amen.

CO S HUSITÝ?

Jedna z nejkontroverznějších fází druhého života husitství, jež byla zahájena po 17. listopadu 1989

V tomto textu se pokusíme nalézt kořeny, formu i obsah polistopadového vnímání husitské epochy. Nejprve se však musíme podívat na to, jakým způsobem husitství prezentoval minulý režim, a poté možná lépe pochopíme souvislosti pestré názorové směsice, která se zde objevila po listopadu 1989. Tento exkurs je také důležitý proto, abychom mohli správně vyhodnotit sporné názory, které se v nazírání husitské epochy objevily po listopadu 1989. S těmito polistopadovými názory je třeba nakládat velice obezřetně, byť se mohou na první pohled jevit jako zasvěcené a pocházející z dílny školeného znalce dějin pozdního středověku.

Mnozí z nás víme, jak si minulý režim z husitství uměle vytvořil jakýsi prototyp socialistické revoluce neomylně směřující ke komunismu, k jejímuž zahájení nebyl dán signál výstřelem z Aurory, nýbrž první pražskou defenestrací. Tyto náznaky jakýchsi historických paralel by mohly vyvolávat pouze úsměv, kdybychom dobře neznali, co po výstřelu z ruského křížníku následovalo.

Marxistická historiografie, analyzující husitskou revoluci prizmatem **dialektického materialismu** s třídním přístupem, účelově vytvářela revoluční tezi o tom, že se husitům málem podařilo vyvrátit feudální řád z jeho základů. Nedotáhli to však ke zdárnému konci jenom proto, že jim v tom u Lipan zabránila reakční, zrádná a ve své podstatě kontra-revoluční „panská jednota“.

Také Husovo reformní úsilí bylo vykládáno zcela v duchu komunistické ideologie, u erudovaných marxistických historiků se to dělo skrytě a velice sofistickovaně. Je třeba poctivě přiznat, že u některých z nich to bylo z důvodů, aby jejich publikace mohly být vůbec vydávány, u jiných to však bylo

z přesvědčení nebo z „přesvědčení“. Obojí bylo špatně! Přesto s odstupem více jak sedmi dekád se kontury těchto skrytých záměrů objevují velice zřetelně a my tak jasně vidíme, jak tyto metody byly více či méně využívány, či přesněji řečeno, zneužívány ve prospěch minulého režimu.

Želivský je v bolševickém pojetí personifikací revolucionáře moderního stříhu, který se pod praporem s kalichem postavil do čela **pražské chudiny, vnímané jako archetyp proletariátu**. „Buržoazní“ historiografie reprezentovaná V. V. Tomkem a Josefem Pekařem tohoto neohroženého revolucionáře a vůdce pražského proletariátu jen pomluvila. Marxisté se proto cítí být povoláni k tomu, aby tyto pomluvy správně analyzovali, demaskovali a zároveň vyvrátili.

Optika, jíž marxistická historiografie nahlíží na Lipany, nemůže nikoho překvapit. Byla to podle ní tragická porážka nejpokrokovější složky husitství. Tuto porážku jim uštědřila **domácí reakce**, která se k tomu, aby zradila revoluční ideály, neváhala spojit s katolíky. Bitvou u Lipan prý definitivně končí husitské revoluční hnutí.

Aby se tyto záměry marxistické historiografie mohly podařit, **bylo mj. nutné z husitství s chirurgickou přesností „vyoperovat“ jeho religiozitu, jinými slovy étos i duchovní rozměr české reformace**, a husitská exegeze (výklad Bible) a teologie vůbec musely být nahrazeny komunistickou ideologií s jejími, nám tak povědomě znějícími floskulami a klišé. Když si tohle uvědomíme, pak lépe pochopíme komunistické akcenty na první spotřební komunu v dějinách a na husitskou ultralevici, nad jejímž zánikem prolila marxistická historiografie nejednu, nechci tvrdit rovnou krokodýlí, slzu.

Po tomto obsáhlejší, leč nutném úvodu můžeme tedy konečně přistoupit k tomu, abychom se pokud možno věcně podívali, jak je na husitství nahlíženo po listopadu 1989. Stává se z toho totiž docela závažný fenomén!

V polistopadové názorové pluralitě přestalo být téma husitství tabu pro kohokoli,

a to je jenom dobře. Jsou však na místě oprávněné obavy, že nepoučení lidé v tomto bezbřehém moři různých a mnohdy zcela protichůdných názorů mohou být zcela dezorientováni, nebo si z tohoto množství názorů vyberou naprosto mylný náhled na husitství jenom proto, že o tom vědí málo – pokud vůbec – anebo prostě proto, že předestřený názor lépe vyhovuje jejich zkušenosti, naturelu i mentalitě.

Autor tohoto textu stále s překvapením zjišťuje, co všechno o husitství ještě nevíme a co všechno se ještě musíme dozvědět od těchto postmoderních vykladačů dějin husitské revoluce, kteří se po listopadu 1989 objevili jak houby po dešti, aby nám „nevědoucím“ tyto nesrovnalosti objasnili.

Po listopadu 1989 se setkáváme s názory, které se v drtivé většině případů snaží postavit optiku minulého režimu na hlavu. Jejich představitelé využívají velice pragmaticky a účelově nejen „*obrozující se katolicismus*“ (podle F. Šmahela), nýbrž oprašují i některé závěry Josefa Pekaře, opět tendenčně vybrané a mnohdy i z kontextu vytržené. Na tom by nebylo nic až tak pozoruhodného, kdyby se nezačali ohánět Pekařem i ti nově se zrodivší „odborníci“ na husitství, kteří z jeho obsáhlého díla nepřčetli ani řádku, pouze někde zaslechli jako vzdálenou ozvěnu, že tento katolík a erudovaný historik Gollovy školy byl k husitství velice kritický.

Všichni tito polistopadoví negativisti husitství byli za minulého režimu velice málo slyšet, či spíše byli zticha. Kde se u nich najednou vzala tato proměna, toto prozření a vehemence s jakou hledají na husitství kdejaký negativní aspekt? Je pro to jediné vysvětlení. Tato polistopadová doba najednou vyžaduje paradoxně více odvahy od těch, kteří nepřestávají akcentovat význam husitské epochy v rámci našich dějin, než od těch, kteří husitství začali mnohdy ahistorickými až primitivními argumenty odsuzovat. Oč méně se od těchto kritiků husitství vyžaduje ohledů a znalostí, o to více jdou jejich příkré odsudky takřkajíc s dobou a jsou proto jaksi „modernější“ nebo – jak se dnes s oblibou říká – jsou více „IN“.

Se svým neomylným citem právě pro ty negativní aspekty, které minulý režim nedůrazňoval, případně tendenčně zkresloval nebo rovnou zamlčoval, začali vytahovat na světlo světa **husitské obrazoborectví, útoky proti klášterům, excesy tábořské levice, „vraha“ Žižku s jeho lapkovskou minulostí, zahraniční husitské výpravy** a v neposlední řadě i **nové a na první pohled překvapivé souvislosti nejen Husova procesu, ale i jeho tragického protagonisty** ap.

Naopak zcela upozadili nábožensky nenávislné aspekty protihusitských, často brutálních akcí a jejich tragické dopady na území Čech a Moravy, vyvolávajících neméně nenávislné protiakce. Vůbec se nemluví ani nepíše o tom, jak naprosto rozdílné byly pohnutky i argumenty, s nimiž započaly svůj boj obě znesvářené strany. Když dnes občas slyšíme, že „na Žižkových rukou ulpěla krev nevinných lidí“, tak autor tohoto textu se v reakci na to zároveň musí zeptat, **co asi tak ulpělo na rukách křížáků** sebraných po celé Svaté říši římské, **Zikmundových zvířecky krutých Kumánů**, nebo co ulpělo na mozolnatých rukách **německých havířů z Kutné Hory**, házejících husity do opuštěných šachet. Zřejmě malinová šťáva.

Kdo se v současnosti začne vyjadřovat o husitství jakkoli pozitivně, snadno se mu může přihodit, že dostane nálepku krypto-komunisty či Jiráskovce, v lepším případě člověka přejímajícího úhel pohledu národních obrozenců ap.

Zdá se, že protihusitská agitace některých představitelů české publicistiky jako by vstupovala do nové fáze a nabírala druhý dech. Je sofistikovanější, snaží se nalézat nové podněty a témata, je často latentní, schována mezi řádky, a tím pádem přestává být tak primitivní, jak tomu bylo dříve. Výjimky z tohoto nového trendu pochopitelně zůstaly ukryty ve starých zákopech hluboko v týlu fronty rozdělující tento „husitský“ národ, z nichž ještě sem tam vyčuhují transparenty s nápisy typu „*Žižka = Bin Ladin středověku*“, jimiž mávají jejich příkřčení autoři. Přesto jsem přesvědčen, že stará klišé zůstala, jen byla

zaobalena do nového, blyštivějšího pozlátka, které po rozbalení odkryje původní, stále stejný a názorově tendenční obsah.

Husitství nepřestává naši společnost rozdělovat, a je to tak možná dobře, protože i to je jeden ze způsobů, jak eliminovat zapomnění, byť poněkud svérázný. Avšak příkop, který byl vykopán mezi zastánci těchto dvou názorových proudů, by měl být spíše zahrabáván a nikoli prohlubován. Nedílnou součástí těchto animozit a sporů, hraničících až s antagonizmem překřikujících se skupin na obou stranách onoho pomyslného příkopu, jsou mj. názory na **postoj obrozenců k husitství, na Palackého filozofii českých dějin v konfrontaci s přístupem Pekařovým a dalších dějepisců 19. století, postoje k Masarykovu pojetí otázky české, prezentaci husitství v meziválečném období a za totalitní komunistické epochy** se zavádějícím zneužitím Jiráskova díla.

Nelze si v této souvislosti nevzpomenut na naše slovanské bratry Poláky a je třeba si položit důležitou otázku: „*Jak by se asi oni postavili k takovému dějinnému fenoménu, jakým byla první velká reformace v dějinách, kdyby byla součástí jejich historie?*“ Zřejmě by poněkud pozapomněli na své katolictví a dali by přednost svému **vlastenectví**, jak dokládají někteří současní polští historici a skuteční znalci husitství z řad polské laické veřejnosti.

Společným jmenovatelem polistopadových, často extrémních názorů je to, že se tento názorový proud snaží mj. negovat vše, co minulý režim na husitství shledal pozitivního. Vždyť obrátit znaménko je přece tak snadné! Tento jednoduchý proces nevyžaduje hlubší znalosti historie a už vůbec ne třeba znalostí tak exaktní disciplíny, jakou je matematika. Nelze se však domnívat, že tento druhý extrém (prvním extrémem je pohled reprezentovaný minulým režimem) je tou nejspřávnější metodou pro tápavé hledání velice obtížné cesty k vyváženému a pokud možno objektivnímu pohledu na tak kontroverzní a složité období našich dějin, jakým husitská epocha bezesporu byla.

Závěrem je třeba uvést, že zatímco evropské reformaci bylo její odpadnutí od Říma dávno moderním dějepiscetvím odpuštěno a byla vzata na milost, té první, české reformaci neodpustili dokonce ani mnozí Češi.

Jiří Motyčka

SLAVNOST K 600. VÝROČÍ JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA

Ve dnech 11. až 13. října jsem se s manželem zúčastnila slavnosti k 600. výročí Jana Žižky z Trocnova a z Kalicha v Praze, v Betlémské kapli. Tuto slavnost připravila Pražská diecéze CČSH ve spolupráci s Českým vysokým učením technickým a Vojenským historickým ústavem, za finanční podpory Ministerstva kultury.

V nádherných prostorách kaple proběhly slavnostní bohoslužby s připomínkou Jana Žižky a za doprovodu písně „Ktož jsú boží bojovníci“ byly přineseny prapory s kalichem a s textem: Nepřátel se nelekejte, na množství nehleďte“.

Po samotných bohoslužbách proběhla světová premiéra kantáty Jaroslava Krčky se sólistou Karlem Jakubů „Běda mně, budu-li mlčeti“, a poté jsme se všichni přesunuli na vernisáž výstavy, kde jsme si prohlédli údajný Žižkův meč, který je uložen v Královském muzeu ve Švédsku, Žižkovu kalvu, faksimile Jistebnického kancionálu a vykopávky z Žižkova hradu Kalich.

V sobotu se uskutečnily dvě historické přednášky o Janu Žižkovi, jedna od prof. ThDr. Jana B. Láška a druhá od prof. PhDr. Petra Čorneje DrSc. Večerem provázela folková skupina Klíč, jejichž písně jsou inspirovány středověkými a renesančními tématy.

V neděli proběhly bohoslužby CČSH, po nich následovala ukázka rekonstrukce husitské táborské mše z Jistebnického kancionálu. K večeru bylo možné vidět premiéru krátkého filmu Jan Žižka – Jan Komenský aneb imaginace pravděpodobnosti, z dílny Lubomíra a Ivy Hlavsových, reflektující otázky

obranné války – míru, ve fiktivním rozhovoru J. A. Komenského (Vladimír Javorský), Jana Žižky (Igor Baroš) a prof. PhDr. Petra Čorneje, DrSc.

Slavnost k 600. výročí Jana Žižky uzavřel koncert pod názvem „Smetana 200 – Žižka 600“, v němž vystoupilo několik sborových těles s Orchestrem a členy Sboru UK.

Byl to velice krásný víkend, který jsme prožili s podobě smýšlejícími lidmi, spojeni vzpomínkou na naši historii.

Kateřina Tomínová

POZVÁNKY

29.3.2025 – 59. seminář historické společnosti VERITAS pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy v Pardubicích ve sboru ČCE, Sladkovského 638;

17. 5. 2025 EXULANT pořádá ve 13.00 hod. slavnostní odhalení pamětní desky reemigrantům na Růžovém paloučku u Žacelře;

7.-8. 6. 2025 – 100. výročí založení sboru BJB ve Vikýřovicích potomky exulantů

21. 6. 2025 pietní vzpomínka na popravy vůdců stavovského odboje v kostele sv. Mikuláše a na Staroměstském náměstí v Praze;

4.-6. 7. 2025 zájezd spolku EXULANT do Zelova, 200. výročí posvěcení kostela;

5. 7. 2025 noční Kalich v Besedících u Železného Brodu;

6. 7. 2025 Husův den v kostele Jednoty bratrské v Železném Brodě a odpoledne Husova slavnost na Kalichu v Besedících;

6. 7. 2025 setkání na Růžovém paloučku u Litomyšle;

31. 8. 2025 od 14.00 hod. tradiční setkání na hřišti v Trpístech u Stříbra.

ZBOŽNÍ PAŠERÁCI

Žitava byla po Bílé hoře útočištěm českých exulantů. Jejich největší příliv byl v letech 1623-1657. Roku 1645 byl v Rumburku sbor vedený Martinem Felmerem. Felmer kázal německy i česky. Toho roku

emigrovali do Žitavy spolu s ním i členové sboru se ztrátou majetku.

Mezi tajnými evangelíky u nás proslavil Žitavu až teprve emigrant Václav Kleych. Přišel do Žitavy se svou rodinou. Jeden čas se věnoval zahradnictví, vždyť byl sedlák. Později se stal obchodníkem s knihami a jejich vydavatelem. České knihy si u něho objednávali z Čech, Moravy a Uher. Knihy mu tiskla Hartmann-Stremlova tiskárna. Významným pomocníkem mu byl magistr Christian Pešek. Pomohl mu vydat Nový zákon a Kleych ho dal vytisknout v roce 1720. Kleych postupně vydával zpěvník, latinsko-český slovník, Motěšického kázání, Českou agendu. Po Kleychovi převzal obchod jeho zeť Horák. Vydal prý 6.000 českých knih. Kudy šly do Čech, Moravy a Uher? Kdo byli ti odvážní a často neznámí pašeráci knih?

Hranice začaly být prostupné. Pohraniční hvozdy od Kladska přes Krkonoše až po Jizerské hory se zalidňovaly. Lidé pronikali do pomezích hvozdu ze snahy spojit České království se Slezskem. V 17. století vznikaly významné komunikace, které se staly trvalým východiskem pronikání člověka do hor a osou dalších cest, steziček a chodníčků. V horách víc a víc pracovali dřevaři, kteří přišli až z Alp. V Černém Dole a ve Sv. Petru u Špindlerova Mlýna dolovali horníci. Majitelé panství poznali, že s chovem dobytka lze dobře využít neplodné vysokohorské oblasti. Začali stavět v 18. století boudy pro panské šafáře a pro dobytek. Vzniklo tzv. budní hospodářství. Stáda krav, koz a koní se popásala na stále se zvětšujících pastvinách. Tehdy vznikly známé Luční bouda a Dvoračky.

S propustností hor a vznikem bud se rozmáhalo pašeráctví. Za nocí se objevovali muži s vysoko naloženými krosnami na zádech. Hranice začaly být přísně střeženy. Do hor byli dosazeni finanční dozorcí, lidově obšouři. Ti slídili ve vesnicích i v lesích po pašerácích. Hodně se pašoval tabák a kde se kouřilo, tam se objevil i obšour. Exulanti přespávali v boudách, a proto se boudy staly podezřelé úřadům. Mnozí boudaři byli vyslýcháni, že se u nich scházejí „bratrstva“. Alpští osídlenci byli podezříváni, že si přinesli

z Tyrol heretická učení. Antonín Bucker byl vyslýchán, že nakupoval kacířské knihy a shromažďoval je. Dva z nich, Tham a Schöps, byli pro kritiku katolické církve zavřeni do vězení v Jičíně, Jan Prahel prý přechovával knihy o Husovi a Lutherovi.

O pašerácích víme více z životopisu hraběte Šporka. Aby zahnal Krakonoše ze Sněžky, dal tam postavit kapli, ale na druhé straně udržoval styky s Zinzendorfem. Ještě za života Kleychova přijímal pašeráky se zakázanými knihami i přes přísný dozor v jeho panství. V roce 1726 mu přinesl pláteník J. N. Beran tajně v noci několik Lutherových katechismů a Toruňské mučednické knihy. Mezi jinými jsou jmenováni Tobiáš Seemann a rezník Schmidt. Kleychovy špalíčky nosil až na panství Branná nějaký Litochleb a přespával údajně ve Valteřicích čp. 20. Hrabčovský Josef Janata byl za roznášení knih vězněn v Jičíně. Po vydání tolerančního patentu se přiznali mnozí na panství Branná, že jejich otcové kupovali od překupníků Bible. Kleych sám jezdil třikrát do roka z Těšína až do Myjavy k superintendentovi Danielovi Krmanovi.

Stezičky v Krkonoších zůstaly a když po nich 1830 vodil křížlický farář své hosty, vypravoval jim o tom.

Bohuš Chrástek, Kostnické jiskry 1987

DĚJINY EVANGELICKÉHO RODU VEJNARŮ

Původ jména

Jméno Vejnar vzniklo podle jazykovědců z německého Wagner – kolář. V matričním soupisu obyvatel silně germanizovaného Vrchlabí z r. 1653 figuruje dvanáct Wagnerů, Vejnar ani jeden. Na sousedním, českou identitu si uchovávajícím panství branském, není naopak jediný Wagner. Branští Vejnarové mají pravděpodobně původ ve vrchlabských Wagnerech. Nasvědčuje tomu blízkost obou obcí i to, že obě panství měla evangelickou vrchnost. Na Branské panství se Wagnerovi nejspíš dostali r. 1612, kdy jeho vlastník Václav Záruba z Hustířan vykoupil pozemky v Branné náležející Vrchlabskému panství.

Podnětem ke změně jména se Wagnerům stal zřejmě „*jazykový zákon*“ přijatý českými stavy na generálním sněmu r. 1615, který vyhlásil češtinu za základní jazyk zemí Koruny české. Branští Wagnerovi na to zareagovali počestěním svého jména, čímž dali najevo svou národnostní identifikaci a stavovskou politickou orientaci.

Panství Horní Branná 1300 - 1650

Leží v západních Krkonoších mezi Jilemnicí a Vrchlábím. Od 14. století patřila Valdštejnům. Náboženské poměry byly za nich dosti liberální. Působili tu faráři podobojí, luteráni, katolíci i dva kněží příšlí z Uher, tedy reformovaní nebo členové Jednoty. R. 1606 panství koupil Václav Záruba z Husťřan. Tento člen Jednoty bratrské byl po Bílé hoře odsouzen kvůli podpoře českých stavů ke ztrátě všeho jmění a po vydání „*Obnoveného zřízení zemského*“ (1627) musel jako šlechtic odmítající změnit konfesi opustit zemi. Krátce před odchodem jej v Branné několikrát navštívil J. A. Komenský, ukrývající se v nedaleké Bílé Třešně u někdejšího hradeckého hejtmana, rovněž člena Jednoty, Jiřika Sadovského. Přes Horní Brannou Komenský se skupinou třemešenských a branských členů Jednoty odcházeli v únoru 1628 z vlasti. Pisemnosti z dob rané rekatolizace se vyrovnávají pouze s luterstvím. To zde nejspíše dominovalo. Příznivci Jednoty tíhnuli ke starému kostelu sv. Václava v Horních Štěpanicích, do kterého Václav Záruba r. 1612 prokazatelně pořídil kazatelnu. Zbourán byl r. 1792. Obyvatelstvo Branského i Jilemnického panství, (náležejícího bratrskému rodu Křineckých z Ronova), se pobělohorské rekatolizaci úspěšně vzpíralo až do konce třicetileté války.

Branská vzpoura 1651

Situace se zásadně změnila Vestfálským mírem. V červnu 1650 dostali obyvatelé panství „*přísné nařízení Nejvýtečnější Vznešenosti přijmout víru katolickou*“. Sedláci knížecí dekret Kardinála Harracha odmítli, a rychty osmi dotčených obcí to vzápětí potvrdily. Ve svých sděleních shodně slibují „*povinnou poslušnost zachovávat*“, současně

však „*poniženě prosí*“, aby jim vrchnost dovolila „*setrvat ve víře, v níž se zrodili*“. Výchovští dodávají, že „*jinak by museli ze svých domovů odejít*“. Jilemničtí prosí hejtmana Václava Vejrycha, aby se za ně přimluvil, aby mohli zůstat u své víry, protože katolickému náboženství nerozumějí. Hořebranští píší, že chtějí „*radši umřítí nežli k tomu, k čemu nejsouc od svých předků vynaučení, přistoupiti*“. Nejradikálnější jsou ponikelští, kteří píší, že chtějí raději „*hrdla, statky se vším jměním vynaložiti nežli od pravdy Boží odstoupiti*“. Štěpaničtí uvádějí, že jsou „*v náboženství evangelitském zrozeni, vyučeni a utvrzeni a z milosrdenství Božího v něm budou spaseni*“. V textu se dvakrát dovolávají svého „*svědomí*“. Teologickým vrcholem dopisu je pasáž, že náboženství, k němuž je člověk donucen mocí a silou, „*Pánu Bohu vzáctné nebývá a žádného stálého setrvávání v něm býti nemůže. Dobrovolné a bohamyslné pak lepší a stářejší jest*“.

V reakci na doručená vyjádření požádal v červenci branský farář Salomon Ries arcibiskupa Harracha o „*mocnější přispění*“. Píše, že sám s hejtmanem nic nezmohou, protože i purkrabí a písař panství věří spolu s poddanými. „*A čím víc se snažím vyvést je z bludů kacířských, tím víc se zatvrzují*“. Stěžuje si, že se „*hrozebně ozývají*“, když „*zlehčuje náboženství lutherské*“ a vyhrožují tím, že „*vymlátíce obilí a seberouce všechny své svršky, utekou se do hor a tam se budou bránit všemu násilí a nátlaku*“. Na závěr píše, že s hejtmanem nejsou „*schopni způsobiti, aby byli donuceni, přivedeni a přesvědčeni u víře katolické*“. Proto navrhuje použít „*důraznějších prostředků k potlačení těchto hořlavín, dřív nežli vzplane požár*“. Kritická je podle Riesovy zprávy z března 1651 i situace na Jilemnickém panství, které je plné „*zvrácených kacířů*“, podporovaných tím „*nejzvrácenějším kazatelem*“. Harrach do Branné poslal komisaře Mikuláše ze Schoenfeldu. Ten poddané tak vystrašil, že ho prosili o odpuštění. On jim ho slíbil, pokud do dvou týdnů po velikonocích přestoupí na katolickou víru. Když ke konverzi nedošlo, přikázal Harrach uvěznit z každé vesnice

několik osob. Když ani to nepomohlo, nařídil nakvartýrovat do domů vzbouřenců padesát dragounů, kteří krátce předtím potlačili podobnou vzpouru ve Vrchlabí. Sedláci nakonec povolili. Panství však podle „*Královéhradecké reformační komise*“ přišlo o 1087 poddaných, kteří utekli do sousedního Slezska.

Tvrdá rekatolizace 1651-1700

Před vzpourou žili všichni Vejnarovi usedlí na panství pouze v Horní Branné. Sdíleli Zárubovy prostavovské postoje a z původního luterství se klonili k Jednotě bratrské. Po nástupu tvrdé rekatolizace se jejich postoje diferencují. Ti nesvázaní majetkem odcházejí do okolních vsí, kde lidé více lnuli ke starým pořádkům. Zamířili do Štěpanic, Vítkovic, Kněžic a Valteřic. Po spojení Jilemnického a Branského panství v roce 1700 se budoucí kundratická větev Vejnarů posouvá do Víchovské Lhoty. Ti, kteří zůstali v Branné nebo se přestěhovali do Jilemnice, se novým pořádkům přizpůsobili. Branský rychtář Jan Vejnar si r. 1682 kupuje v Jilemnici dům po „*zbiehlým Danielovi Zubovi*“. Jeho syn Václav se přátelí s rozhodným rekatolizátorem, hejtmanem Václavem Zahraděckým a roku 1720 se i on stane branským rychtářem. Od r. 1715 je přitom rychtářství v obci svěřováno jen „*vzorným katolíkům*“. Rekatolizaci zcela podlehla i enkláva Vejnarů v Bílé Třemešné. Obec od r. 1594 vlastnil bratrský šlechtic Adam Zilvár ze Silbersteina. Matriky královského města Dvora Králové zde dokládají pět osob jménem Vejnar narozených v letech 1607-1615. R. 1622 Bílou Třemešnou získal Albrecht z Valdštejna. Ten ji r. 1624 prodal Jiřímu Sadvorskému ze Sloupna, jemuž byla konfiskována r. 1628. Vejnarovi sem zřejmě přišli v době, kdy obě panství spravovala bratrská vrchnost. V „*Soupise poddaných podle víry*“ (1651) je sedlák Jakub Vejnar z Bílé Třemešné zapsán jako nekatolík. Po tolerančním patentu se však v obci nikdo z Vejnarů ani dalších obyvatel, k evangelické církvi nepřihlásil.

Jan *asi 1610

Jan Vejnar žil v Horní Branné. Harrachovský urbář z roku 1642 ho řadí mezi

„*zahradníky*“, tedy vlastníky chalupy bez pozemků. Dále zde žil **Jan Vejnar** „*sedlák*“ hospodařící na 18 stryších půdy a **Jakub Vejnar** „*sedlák*“ hospodařící na 30 stryších půdy. Ten r. 1646 přikupuje další grunt. Peníze mu na něj podle „*Rejster purgkrechtních*“ půjčují „*Jan Vejnar, rychtář*“ a „*Jan Vejnar, bratr jeho*“ Tím prvním je **Jan Vejnar**, sedlák hospodařící na 18 stryších. Ten byl totiž v letech 1636-1653 v Branné rychtářem. Za něj odmítla Hořebranská rychta rekatolizační ultimátum harrachovské vrchnosti. Rychtářem byl pak v letech 1665-1671 a 1687-1694 i jeho syn Jan, doložený úmrtní matrikou (*1626 - 2.3. 1696). Druhým půjčujícím je **Jan Vejnar** „*zahradník*“. Ten mohl půjčovat, protože podle „*Rejster purgkrechtních*“ prodal 20. 2. 1642 „*chalupu Svau z domaczimi Pržidawky za Summu 50 zl.*“ Tento **Jan** byl tedy Jakobovým bratrem. Jejich dalšími, matrikami už doloženými sourozenci, byli **Václav** (*1614-20. 6. 1694) a **Martin** (*1618-3. 3. 1688). Starší **Jan Vejnar** „*sedlák a rychtář*“ byl jejich strýcem, mladší **Jan Vejnar** „*sedlák a rychtář*“ jejich bratrancem. **Jan Vejnar** „*zahradník*“ se vzhledem k uvedeným vztahům narodil kolem roku 1610. Jeho bratr **Jakub** kolem roku 1605, strýc **Jan** kolem roku 1600.

Jan *asi 1633 a Dorota *asi 1635

Jan se narodil před zavedením katolických matrik. Nejstarší branská křestní kniha začíná srpnem 1648, svatební červencem 1656, pohřební červencem 1664. **Janův** otec po potlačené vzpouře z Branné zmizel. Zřejmě patřil mezi těch 1087 osob, které Branské panství opustily. Zdá se, že na odchod do evangelického Slezska se však připravoval už dříve, protože r. 1642 prodal chalupu a jinou nekoupil. Až do vzpoury si za ni každoročně vybíral splátky ve výši 4 zl. Roku 1651 a 1652 nevybral nic. Po další tři léta zbytek na jeho jméno vyzvedával jakýsi „*Kristian Czerweny*“. Nejstarší syn **Jan** s otcem do exilu buď neodešel, nebo se z něj po čase vrátil. Nejspíš kvůli své budoucí manželce **Dorotě**. Jejich svatba v katolické matrice zaznamenána není. Buď se vzali před jejím zavedením, nebo katolickou nebyla.

Z Čech vypovězení evangeličtí kazatelé byli za hranicemi i uvnitř hranic. V březnu 1651 si přece branský farář stěžuje na „*nejzvrácenějšího kazatele*“, působícího na Jilemnickém panství. Nechoťu podřizovat se katolickým služebnostem odrážejí zápisy nejstarší branské křestní matriky. Dlouho se v ní objevuje podpis hejtmana Václava Vejrycha, jehož přítomnost měla zjednávat pořádek. Na začátku nalezneme poznámky typu „*Kmotrowe z Ditietem z Kostela i hned utekly*“. Později útěky ustaly, kmotrové však odmítali sdělit svá jména. Po několik dalších let se tak u chybějících příjmení objevují vysvětlivky „*Pržimění swejch Mużuw Powiedietu neuměly*“.

Janovo narození nejspíš odvodíme z data narození jeho nejstaršího dohledaného dítěte, dcery **Anny** (*28. 5. 1658). Odečteme-li od něj 25 let, vyjde nám rok 1633. Pokud se před Annou narodila dcera pojmenovaná po matce, narodil se o dva roky dříve. Podle křestních zápisů dětí se jeho manželka jmenovala **Dorota** (*cca 1635). Dalším doloženým dítětem je syn **Jiřík** (*13. 7. 1666). Mezi Annou a Jiříkem se manželům narodily děti, které v matrice – od r. 1659 do 1662 přerušené – nejsou. Jedno se určitě jmenovalo Jan. Ten zemřel po roce 1666, v němž rodiče pojmenovali svého syna Jiřík. 11. 12. 1669 pojmenovávají svou dceru **Anna**, bezesporu proto, že první Anna zemřela. 2. 5. 1671 se narodila **Rozina** a po ní chlapec opět pojmenovaný **Jan**. Dokladem jeho existence je zápis v úmrtní knize v Poniklé. Je v něm uvedeno: *Jan Vejnar*, datum úmrtí 11. 3. 1782, věk zemřelého 106 let a místo úmrtí Víchovská Lhota čp. 4. Odečtem věku od data úmrtí dostaneme datum jeho narození – rok 1676. **Dorota** narozená 13. 4. 1678 vzápětí zemřela.

Rostoucí rekatolizační tlaky v sídle panství se pro rodinu stávaly neúnosné. Jen jednou, 3. 3. 1679, je „*Dorota, Žiena Jana Wejnara*“ v Branné kmotrou. Stalo se tak krátce po nástupu nového faráře, který ještě zřejmě nevěděl, že není „*řádnu katolickou křesťankou*“. Roku 1680 se stal branským hejtmánem Václav Zahraděcký, rekatolizátor z přesvědčení. Jeho otec byl císařským polním

maršálem a jeho se syn stal knězem. Roku 1689 **Jan** s **Dorotou** z Branné odešli do odlehlých Horních Štěpanic. V místě na panství nejhluběji poznamenaném Jednotou bratrskou našli sobě blízké lidi. Už 3. dubna 1689 zde dělají „*Dorota, manželka Jana Wejnara a Jiržik, syn Jana Wejnara*“ kmotry při křtu. **Jan** se tu stal panským šafářem. V křestním zápise z 27. 8. 1690 je jeho syn Jiřík uveden jako „*syn Jana Wejnara Šaffarže Horže Štěpanizského*“. 30. 12. 1691 se do role kmotry dostává i „*Rozina Manžielka Jiržika Wejnara*“. Ve Štěpanicích žily tehdy čtyři rodiny Vejnarů: Jiříka, Jana, Mikuláše a Václava. Všichni byli syny Janova strýce, Martina Wejnara, od roku 1653 obyvatele Valteřic a od roku 1656 do 1688 valteřického rychtáře. Vedle nich se tu **Jan** s **Dorotou** přátelili se štěpanickým mlynářem Kristianem Šírem, Adamem Pochopem, Kadavými, Antošovými a Skálovými. (Měřeno četností kmotrovství.) Jejich potomci se po vydání tolerančního patentu objeví ve zdejších evangelických sborech. Pochopovi a Antošovi se přihlásí k reformované konfesi do Libštátu, Širovi, Kadaví a Skálovi k luterské do Křížlic. Anna Skálová se r. 1877 přivádá do reformovaného Vejnarova rodu. Od února do srpna 1698 je **Dorota** v matrice uváděna jako „*Dorota, manželka Jana Wejnara, šaffáržka ze Štěpanitz*“. Naposledy je uvedena 5. 9. 1700 v prosté podobě „*Dorota Wejnarova*“. Její manžel **Jan** se nikdy nestal kmotrem ani ve Štěpanicích. Nejspíš proto, že katolickému křtu aktivně asistovat nechtěl. Poslední zápis související s rodinou je z května 1701 a znamená křest Jiříkovy dcery Anny.

Jiřík *1666 a Rozina *1670

Jiřík se narodil v Horní Branné. Třiatvačletý se s rodiči, šestnáctiletou sestrou Annou a desetiletým bratrem Janem přestěhoval do Štěpanic. V tamním kostele se 27. 9. 1691 ve 25 letech oženil s **Rozinou**, dcerou Jiříka Býma z Horní Branné. Rozinin otec se na rozdíl od svých vítkovických jmenovců nepodepisuje „*Georgius Boem*“, ale „*Jiržyk Bým*“. Jeho předky mohly vést k počestění jména stejné důvody jako branské Vejnary.

Branský urbář oceňuje r. 1662 chalupu Rozinina otce na 100 zlatých. Zprvu **Jiřík** s **Rozinou** bydleli u rodičů v panské dvoře. R. 1694 si podle purkrechtní knihy koupili v Dolních Štěpanicích za 20 zlatých chalupu. Ve Štěpanicích se jim narodil **Jiřík** (*1692). Ten se r. 1723 oženil s Annou (*1707), s níž měl čtyři děti. Zemřel v 65 letech ve Víchovské Lhotě. Dcera **Rozina** (*1694) si roku 1721 vzala Tobiáše Soukupa z Valteřic. Dále se narodili **Dorota** (*1695), **Marie** (*1697) **Jan** (*1699) a **Anna** (*1701). Ve Štěpanicích byli **Jiříkovi** blízcí Adam Pochop, Jiřík Kadavý, Daniel Rolčík. Jeden z Rolčíkových potomků se stane učitelem v luterském sboru v Pozděchově. 14. 3. 1703 **Jiřík** kupuje ve Víchovské Lhotě za 170 zlatých „živnost“ s polnostmi o výměře 11 strychů. Jeho rodina se zde rozrostla o **Václava** (*1704), který si vzal Rozinu Václava Petráně z Valteřic. Jejich dítě „Josef Vejnar, chalupník z Valteřic čp. 23“ se objeví roku 1790 v libštátském kostele h.v. jako svatební svědek své neteře, Anny Marie, dcery Adama Vejnara. **Marie** (*1707) si vzala Václava Šimka z Horní Branné. **Mikuláš** (*1709) s manželkou Marií se usídlili ve Víchovské Lhotě. **Anna Marie** (*1712) je nedohledatelná. **Tobiáš** (*1715) si s Annou (+1786) koupili chalupu ve Štěpanicích. Jeho rodina zůstala katolická. Ve Víchovské Lhotě se **Jiřík** s **Rozinou** přátelili s Danielem Višňákem, (otcem budoucí nevěsty jeho syna Jana), Machovými z Víchové a Havlovými z Křížlic. Jejich potomci se po letech objeví v Křížlickém sboru. Nejbližšího přítele, Václava Tryznu z Víchové, zpětně odhalí jako tajného evangelíka jeho syn Adam, když před toleranční komisí uvede: „Moje rodičové byli takoví a já též i s mou manželkou při evangelickým náboženství zůstávám a nikoli se pohnouti nedám.“ **Jiřík** zemřel r. 1732 či 1733. **Rozinina** poslední stopa je z r. 1718, kdy dělá Tryznovým kmotru. Druhou kmotrou je její budoucí snacha Anna Višňáková.

Jan *1699 a Anna *1698

Jan si vzal v říjnu 1718 v Jilemnici **Annu**, dceru Daniela Višňáka z Víchové. Dva roky

bydleli spolu s Jiříkovou rodinou na Vejnarově gruntě. R. 1721 se odstěhovali do vlastní chalupy. Poté co **Janovi** otec r. 1732 předal statek, postoupil svou chalupu se 3 strychy pole bratru Jiříkovi. **Václav** (*1721) si vzal Marii, s níž měl šest dětí. Jeho potomci se přihlásí do křížlického sboru. **Anna** (*1724) si vzala Josefa Kavana, mlynáře a pozdějšího rychtáře z Víchové. Po tolerančním patentu se přihlásili do křížlického sboru. Syn **Václav**, který převzal mlynářské řemeslo, své rozhodnutí před komisí zdůvodnil takto: „*Já zůstávám evangelíkem, protože mě můj dědek k tomu vedl. Má žena jest rozená evangelička a pro nemoc sem přijít nemůže.*“ **Jan Mikuláš** (*1725) si vzal Annu, dceru sedláka Václava Řehořka z Víchovské Lhoty. Řehořkův rod se objeví mezi evangelíky a.v. Manželka jejich syna **Jana** skonala ve 32 letech. V knize zemřelých jsou místo jména zaopatřujícího kněze uvedena jména Václava Zelinky a Adama Tryzny. Po tolerančním patentu se tato jména objeví v seznamu přihlášených evangelíků. **Kateřina Marie** (*1727) si vzala Václava Kinčla, podruha z Horních Štěpanic. Jejich syn **Václav Jan** (*1756) před komisí prohlásil: „*Vyznávám, že jsem evangelíkem s manželkou a dětmi pro příčinu, že Písmo svatý nám zapověděno bylo, teď ale ho chvála Bohu směle a svobodně číst můžeme.*“ **František Jiří** (*1759) řekl: „*Já jsem evangelíkem, protože má matka hned mě tomu učila. Má žena je též taková a pro zlý povětrí sem přijít nemůže.*“ **Marie** (*1730) si vzala Tomáše Havlíčka z Poniklé. Tato rodina zůstala katolická. **Jiřík** (*1732) je nedohledatelný. **Rozina** (*1733) si vzala Josefa Kováře, domkaře z Víchové. Ten před komisí uvedl: „*Já zůstávám evangelíkem, můj tchán byl takovej a já již dvacet let byl pokrytcem. Moje manželka je rozená v tom a pro nemoc sem přijít nemůže.*“ **Alžběta** (*1736) si vzala Jana, Kosa z Jilemnice. Dva ženichovi blízcí příbuzní se stali v letech 1768 – 1799 jilemnickými purkmistry. Tato rodina zůstala katolická. **Josef** (*1739) si vzal Marii a žil ve Víchovské Lhotě. **Adam** (*1743) je pojednán dále. **Anna** zemřela roku 1769 v 70 letech,

Jan po roce 1771. Oba jsou pochováni na hřbitově v Poniklé.

Adam *1743 a Marie *1744

Adam si vzal **Marii**, dceru sedláka Jana Koudelky z Víchové. Své rozhodnutí odejít z římskokatolické církve zdůvodnil takto: „*Já jsem pravej evangelickej křesťan a budu, protože nám slovo Boží číst nebylo dovoleno, a že jsem v tej víře zrozenej. Moje žena je též evangelička i moje děti.*“ Náboženský postoj Koudelkovy rodiny vyjadřuje místo Mariina zemřelého otce její bratr či bratranec, Jan Koudelka. Ten před komisí uvedl: „*Chci zůstat při evangelickým náboženství, protože mě duch Páně k tomu vede a jinak neudělám a v tom chci umřít, a taky, že můj pradědek pro víru do Slezska utekl. Moje žena jest z gruntu taková a leží v šestinedělích.*“ Pradědek Adam Koudelka se v branských matrikách objeví 3. 8.1651 při křtu své dcery Kateřiny. Její kmotry mají u jména poznámku „*neviedieľy przimieni*“. Dítě, po jehož porodu se žena Jana Koudelky v době konání komise zotavovala, bylo po tolerančním patentu prvním v Jilemnici pokřtěným evangelíkem (21. 2. 1782). Stalo se tak ještě před úředními přihláškami.

Adam s **Marií** měli osm dětí. **Anna Marie** (*1768) si vzala v Libštátě Václava Višňáka, sedláka h.v. z Víchovské Lhoty. Ten se k evangelické víře přihlásil větou: „*Já jsem pravý evangelík, protože jsem v tý víře zrozený.*“ Jejich dcera **Anna** (*1792) se stala matkou Jakuba Kučery z Víchovské Lhoty, jehož syn **Josef Jakub** Kučera ve Vídni vystudoval teologii a stal se superintendentem České církve a.v. **Marie Anna** (*1770) si vzala Jakuba Hrubce ř.k. z Kundratic. Pokračovatel rodu **Jan Josef** je pojednán dále. **Kateřina Johana** (*1774) si vzala v Libštátě Josefa Kučera a.v. z Víchovské Lhoty. Jeho otec před komisí uvedl: „*Zůstávám evangelíkem, protože můj dědek a otec takový byli a mě k tomu vedli. Moje manželka je obtížena a taky taková, nemůže sem ale přijít.*“ Kateřina Johana skonala v 63 letech, pochována je v Křížlicích jako evangelička h.v. Janem Molnárem, farářem a.v. **Václav** (*1776) si

vzal v Křížlicích Kateřinu (*1785), dceru Josefa Řehořka a.v. z Víchové. Ten se před komisí vyjádřil takto: „*Evangelickým křesťanem chci zůstat, protože jsem Písmo poznal a můj otec takovej jest. Moje manželka je též taková a nyní nemocná.*“ Manželé měli deset dětí křtěných h.v., z toho devět děvčat. Pochováni jsou na hřbitově v Křížlicích. **František Matiaš** (*1779) si vzal Kateřinu, dceru Jakuba Jirouše, ř.k. sedláka z Poniklé. Zemřel v 90 letech, pochován je na hřbitově h.v. ve Valtericích. **Josef** (*1781) zemřel v 15 letech. **Pavel** (*1784) si vzal v křížlickém kostele Annu (*1786), dceru Jana Janaty, sedláka a.v. z Hrabačova. Nevěstin strýc Josef Janata byl době protireformace obviňován z pašování kacířských knih a vyšetřován jako „*zatvrzelý kacíř*“. Jejich dcera **Anna** (*1817) si vzala faráře Josefa Růžičku a.v. působícího v Praze-Jirchářích. Roku 1826 koupil Pavel čtyřkolový mlýn v Hrabačově. Měl šest dětí, mimo jiné Pavla (*1830). Po Annině smrti si vzal v Křížlicích Alžbětu Walt (*1811) h.v. z Bukoviny. **Pavel** zemřel v 72 letech. Mlýn po něm převzal syn **Pavel**. Ten si r. 1854 vzal Lodovíku Karolínu, dceru kazatele h.v. Mojžíše Tardy z Nebužel. Po její smrti si vzal Marii Tachecí (*1839), dceru mlynáře h.v. z Drahelic u Nymburka. Měl s ní sedm dětí. Byl štedrým presbyterem Křížlického sboru, dokázal však se svým farářem i teologicky nesouhlasit.

Proč se vichovo-lhotští Vejnarovi žijící ve výrazně luterském prostředí přihlásili k reformované konfesi? Zřejmě tu sehrál roli vliv Jana Vejnara (*1676), syna někdejšího štěpanického šafáře a jeho manželky Doroty. Od něj se po tři generace dozvídali o zápase českých stavů, branské vzpouře, emigraci, postoji svých předků a Jednotě bratrské. A cítili, že Reformovaná církev má k Jednotě bliž než Luterská. Jan Vejnar zemřel ve 106 letech, 11. března 1782 na statku **Adama** a **Marie** ve Víchovské Lhotě čp. 4. Jako druhý z ponikelské farnosti nemá po tolerančním patentu katolický pohřeb. V úmrtní matrice je – dokonce dvakrát – uvedeno „*protestant*“. Jméno kněze je nevyplněno a místo jména kostela je napsáno „*řeč ve stodole*“.

Rodina si svého zemřelého pochovala sama. Mezi evangelíky přihlášenými ve Valteřicích, bylo šestnáct osob s příjmením Vejnar. Šlo vesměs o potomky někdejšího rychtáře Martina Vejnara. Ale je mezi nimi i Josef z čp. 23, vnuk Jiříka a Roziny, jehož otec Václav se do Valteřic roku 1731 přiznal z Víchovské Lhoty. Ten před komisí vypověděl: *Já zůstávám v evangelický víře, poněvadž můj otec a děd té víry byli a že mě Duch Boží k tomu vzbudil a já taky v tej víře zrozenej sem a mimo toho, že jsme zákona Páně užívat nesměli a tudíž jsem vždycky pokrytcem byl.* **Marie** zemřela v 76 letech, **Adam** deset let po ní. Oba leží na ponikelském hřbitově. Ji pochoval reformovaný farář z Libštátu, jeho luterský farář z Křížlic.

Jan Josef *1772 a Anna *1780

Jan Josef se oženil s **Annou** Hrubou ř.k. z Víchové. Přestěhovali se do zakoupeného bývalého panského dvora v Kundraticích. Měli deset dětí. Chlapci byli křtěni h.v., děvčata ř.k. Prvorozený **Jan** (*1799) bude pojednán dále. **Josef** (*1801) zemřel ve třech letech. **František** (*1803) si vzal v křížlickém kostele Marii (*1810) Janatovou, dceru sedláka a.v. z Víchové. Jejich synové, **Josef** (*1838) a **Jan** (*1841) se roku 1872 vystěhovali do *Českého Boratína* a odtud kolem r. 1898 do Virginie, kde se stali členy Congregational Church. Jejich rodiče zemřeli ve 47 a 40 letech na cholera. **Anna** (*1805) se provdala za Františka Jodase, sedláka ř.k. a pozdějšího rychtáře v Dolní Sytové. **Marie** (*1807) zemřela ve čtyřech letech na neštovice. **Josef** (*1809) zemřel na psotník. **Anežka** (*1810) si vzala Františka Jezdinského, řk. z Hrabačova. **Kateřina** (*1810), dvojče Anežky, zemřela v sedmi měsících. **Josef** (*1812) si vzal v Křížlicích Marii (*1820) – dceru sedláka Janaty a.v. z Hrabačova. Bydleli ve Víchové. Jejich sedm dětí bylo křtěno křížlickým farářem a.v. do církve h.v. Pochovávání jsou na hřbitově h.v. ve Valteřicích. **Ignác** (*1815) zemřel v 7 letech. **Jan Josef** zemřel ve 43 letech. Na hřbitov v Mříčné ho pochoval libštátský farář h.v. O neplnoleté děti a statek se po jeho smrti

staral strýc Václav Vejnar z Víchové. Ovdovělá **Anna** se ve 37 letech znovu vdala. Zemřela v 64 letech.

Jan *1799 a Marie Rosálie *1795

Jan jako nejstarší syn převzal kundratické hospodářství. Oženil se s **Marií Rosálií** řk., dcerou Jakuba Janaty z Kundratic. Tři z osmi dětí zemřely v útlém dětství. Přežili pouze chlupci. Prvorozený **Jan** (*1819) je pojednán v další kapitole. **Josef** (*1822) se v Libštátě oženil s Annou (*1826), dceru sedláka h.v. Mikoláška z Kundratic. Měl sedm dětí, zemřel v 59 letech na „vysílení“. Pochovaný je v evangelické sekci hřbitova v Jilemnici. **Hynek** (*1826) se v Libštátě oženil s šestnáctiletou Františkou h.v., dcerou Hynka Fišery obuvníka a.v. z Kundratic a odstěhovali se do Mříčné. Měli šest dětí. Po její smrti si vzal v Křížlicích Antonii rozenou Jindřiškovou h.v. z Křížlic, s níž měl devět dětí. Zemřel v 55 letech. Pochován je na hřbitově a.v. ve Mříčné. **Pavel** (*1829) pracoval jako „mlynářský stárek“ u strýce Pavla Vejnara v Hrabačově. V Libštátě si vzal Marii (*1829) Pošepnou ř.k. z Mříčné. Spolu zakoupili mlýn v Peklovsi. Po její smrti se Pavel v Libštátě oženil s Annou (*1850), dcerou Václava Kovaříče, h.v., sedláka z Knížnic. Evangelíci v této oblasti mají původ ve stanici Jednoty bratrské v Železnici doložené r. 1509, kdy se z ní musel „*Jiřík mlynář*“ po svatojakubském mandátu v Praze zodpovídat ze své víry. Skupina za protireformace udržovala kontakt s evangelíky ve Valteřicích. Čtyři děti, které Pavel s Annou měl, záhy zemřely. Pavel zemřel v 56 letech. Pochován je na hřbitově h.v. v Libštátě. **František** (*1832) byl odrozován a zřejmě i pokřtěn svou katolickou babičkou Annou. U jeho křestního zápisu je v katolické matrice poznámka: „*Pokřtil v nepřítomnosti pastora helv.v. P. Alois Machačka.*“ Za ženu si vzal Josefku (*1833) – dceru rolníka a.v. Jana Zajíčka z Dolních Štěpanic. To, že se svatba nekonala v kostele, vysvětluje oddávající takto: „*Jan Molnár, senior, vykonal tento act copulační v domě nevěsty v Dolních Štěpanicích z příčiny převelmi velikého větru a deště.*“

Po svatbě manželé bydleli v Kundraticích. Měli pět dětí, h.v. František zemřel ve 46 letech a pochován je na hřbitově a.v. v Jilemnicích. **Marie Rosalie** zemřela v 77 letech. Pochována byla na ř.k. hřbitově ve Mříčné. **Jan** skonal dvanáct let po ní v 85 letech. Pochován je na hřbitově a.v. v Jilemnicích.

Jan *1819 a Anna *1818

Jan byl odrozený svou katolickou babičkou Annou. Stejně jako jeho bratra Františka i jeho pokřtila z titulu pravomoci porodní báby sama. V matrice je křest zdůvodněn odkazem na „*ablentia Pastoris Helvetici Liebstad*“. Janova nevěsta **Anna**, h.v. byla dcerou Hynka Fišery a.v., syna sedláka Ferdinanda Fišery z Poniklé. Ten byl v době vznikajícího Křížlického sboru mluvčím ponikelských evangelíků. **Jan** s **Annou** se vzali v kostele h.v. v Libštátě. **Anna** (*1842) si vzala Josefa Palounka h.v. z Libštátu. Zemřela v 56 letech. **Jan** (*1844) si vzal v Libštátě Františku (*1851), dceru rolníka Jana Janaty h.v. z Karlova (Stará Paka). Měli 11 dětí. Jan byl dlouholetým presbyterem libštátského sboru. Zemřel v 70 letech. Na libštátském hřbitově ho pochoval farář Slavomil Daněk. **Josef** (*1848) si vzal v kostele a.v. v Libštátě Annu, dceru Františka Bendy a.v. z Valteric a hospodařil s ní v Kundraticích. Měli osm dětí. **Marie** (*1851) se v libštátském kostele h.v. vdala za chalupníka Josefa Berana (*1847) a.v. z Libštátu. Měli tři děti. O **Františkovi** (*1853) pojednáme dále. **Anežka** (*1855) si v Libštátě vzala Josefa Šimka (*1850), chalupníka h.v. z Libštátu. Asi zůstali bezdětní. **Hynek** (*1861) zemřel svobodný ve 32 letech, pochován je na libštátském hřbitově h.v. **Jan** zemřel v 52 letech, **Anna** v 67. Oba leží na libštátském hřbitově h.v.

František *1853 a Anna *1854

František zvažoval vystěhování do Českého Boratína. Nakonec se však usadil v Libštátě. Vzal si **Annu**, dceru Hynka Skály z Dolních Štěpanic. Její předkové se v letech 1689-1701 přátelili s Vejnarovými. **Anna** byla křtěna jako luteránka, křížlický farář Bohdan Kutlík ji však před svatbou prohlásil

za reformovanou. R. 1890 manželé koupili Dolní mlýn v Kundraticích a se čtyřmi syny se tam přestěhovali. Do konce století ho přebudovali v tkalcovnu na tkaní bavlny a po 1. válce přistavěli dům se čtyřmi byty a výměnkem.

František (*1880) se v Libštátě oženil s Marií (*1883), dcerou sedláka Jana Vejnara h.v. z Kundratic. Měli čtyři děti. V rodinné tkalcovně František dělal správce. Zemřel v 93 letech, Marie v 81 letech. **Josef** (*1882) se v libštátském kostele a.v. oženil s Julií (*1887), dcerou Hynka Skalského, rolníka a.v. z Kundratic. Měli dvě děti. V tkalcovně Josef připravoval osnovu. Julie zemřela v 39 letech, Josef v 74. **Pavel** (*1884) se oženil s Františkou (*1891) Horáčkovou ř.k. z Kruhu. Měli pět dětí, z nichž tři brzy zemřely. V tkalcovně Pavel pracoval jako strojník. Zemřel v 61 letech. Jeho manželka v 90. **Emanuel** (*1888), je pojednán dále. **František** zemřel v 70 letech, **Anna** v 83.

Emanuel *1888 a Marta *1895

Emanuel se narodil v Libštátě. Ve dvou letech se s rodiči přestěhoval do Kundratic. Po návratu ze světové války, v níž byl u sanity, se stal obecním "ranhojičem". V tkalcovně zastával pozici „*textilního mistra*“. V 35 letech se v Křížlicích oženil s 28 letou **Martou**, dcerou Josefa Skalského, rolníka a.v. z Poniklé. Měla 11 sourozenců. Jejím prapradědečkem byl pradědeček prvního děkana Husovy evangelické bohoslovecké fakulty, Gustav Adolf Skalský. S manželem ji spojoval společný pradědeček, Ferdinand Fišera z Poniklé. První dítě dostalo jméno **Emanuel** (*1924) a bude pojednán dále. Dcera **Hana** se narodila pět let po něm. Tkalcovna byla po r. 1948 znárodněna.

Emanuel zemřel v 68 letech. **Marta** zůstala 27 let sama. Dokud mohla, chodila do libštátského kostela. Pak si zpívala ze zpěvníku doma. Milovala probuzenecké písně a radovala se, když je někdo z rodiny zpíval spolu s ní. Bylo v ní něco podmanivě blouzniveckého, vyvažovaného ovšem luterským respektem k autoritám. Zemřela v 88 letech. Její urna je uložena v rodinném hrobě na

libštátském hřbitově h.v. Jeho náhrobek s reliefy Ježíše a čtyř učedníků, odkazující ke čtyřem Františkovým synům, sobě svou zdobností a současně dominantním kalichem demonstuje pro Vejnarův rod typické spojení luterského s reformovaným.

Emanuel *1924 a Jana *1925

Po absolvování gymnasia v Jilemnici a návratu z nuceného nasazení se **Emanuel** rozhodl studovat teologii. Říkal si „*modlit se umím a kázat se naučím*“. Roku 1950 si v Praze v kostele u Martina ve zdi vzal **Janu**, dceru Karla Nytla, b.v. Do Evangelické církve se Jana dostala ve 12 letech vlivem své kamarádky. Týden po svatbě Emanuel nastoupil jako vikář v Liberci. Po roce se manželé odstěhovali na sbor do Duchcova. Zde **Emanuel** konsolidoval po válce založený sbor složený z někdejších členů Jednoty bratrské, německých luteránů a přistěhovalců z vnitrozemí. Konal bohoslužby ve čtyřech kazatelských stanicích a po devastaci kostela se přičinil o vybudování modlitebny. Dvě období byl náměstkem seniora a často administroval sbory v Teplicích a Mostě. Na duchcovské fari jste se mohli v době jeho působení setkat s katolickým, československým či baptistickým farářem, s přednostou duchcovského nádraží, profesorkou hornické průmyslovky, gynekologem a chirurgem místní nemocnice, náčelníkem Sokola, s inženýry ze sklárny, faráři z NDR, s akademickou malířkou, šéfdirigentem Severočeské filharmonie, předsedkyní ONV, signatáři Charty, horníkem, který šel z fary na šichtu i s uklízečkou teplického Prioru. Po listopadu 1989 **Emanuel** učil na základní škole a na gymnáziu náboženství. Spolu s manželkou udržovali nespočet neoficiálních i oficiálních kontaktů s luterskými faráři z německého příhraničí. V Duchcově strávil 44 let. Zemřel v 72 letech. Jeho urna je uložena v rodinném hrobě v Libštátě. **Jana** se po jeho smrti přestěhovala k synu **Emanuelovi** (*1953) do Lysé n. L., kde zemřela ve 100 letech.

Emanuel *1953 a Támar *1955

Emanuel se narodil v Duchcově, vystudoval zdejší gymnasium a pak Komenského

evangelickou bohosloveckou fakultu. Jeho život výrazně ovlivnila Charta. Podle Archivu bezpečnostních složek byl 2. 8. 1977 státní bezpečností zařazen do kategorie „*nepřátelská osoba*“. Čtrnáct dnů nato si vzal **Támar**, dceru faráře Blahoslava Pípala. Na podzim nastoupil na sbor v Ledčicích pod Řípem. Zde se mu podařilo obnovit tři kazatelské stanice. Synodní senior Milan Hájek ho přijal za spoluredaktora „*Sbírký kázání*“. Tato funkce mu zůstala až do r. 2020. Z Ledčic rukoval na vojnu, odkud byl po pěti měsících propuštěn na „*trvalou dovolenou*“. R. 1980 se s manželkou a dcerami **Tabitou** (*1978) a **Damaris** (*1979) přestěhovali do sboru v Brandýse n. L. Zde dokončil přestavbu rodinného domu na sborový a intenzivně se věnoval pastoraci. Díky tomu se vymírající sbor výrazně omladil. Stal se členem redakční rady „*Českého bratra*“ a po 17. listopadu jedním ze zakládajících členů brandýského Občanského fóra. V únoru 1990 nastoupil na jeden a půl roku do Náboženské redakce Českého rozhlasu. Brandýský sbor tehdy jako jáhenka obstarávala jeho manželka **Támar**. Po návratu na sbor byl zvolen náměstkem seniora. Od římskokatolické církve se mu podařilo získat kostel „*Na Vyšším hrádku*“ a od památkářů svolení jeho interier „*zreformovat*“. Město posléze odsouhlasilo i bezúplatný převod přilehlého pozemku na stavbu fary. Základní stavební kapitál pocházel z prodeje sborového domu, který Vejnarovi uvolnili odchodem do sboru v Lysé n. L. (1996). V Brandýse se narodili **Emanuel** (*1982), **Benjamin** (*1985) a **Rebeka** (*1991). V Lysé n.L. Emanuel vedle běžné duchovenké činnosti rekultivoval farní i kostelnickou zahradu a rekonstruoval historické prostory fary. Několikrát odtud přenášel bohoslužby Český rozhlas, pravidelně se konala veřejná shromáždění ke svátku Jana Husa a dětská vánoční divadla. Do důchodu odešel r. 2016.

Prameny

www.matriky.zamrsk (matriční data a citace)

www.národní archiv (snímky ze Stablního katastru)

Berní rejstříky z r. 1544 a 1620, Václav Pešák

Urbář Horní Branná (Štěpanice) 1642 fotokop. Muzeum Vrchlabí

NA Praha, SM, inv. č. 3009, sign. R 109/12, kart. 1983, f.310

NA Praha, SM, inv. č. 3009, sign. R 109/12, kart. 1985. Einkohmene Schriften 1651, April

NA Praha, SM, inv. č. 3009, sign. R 109/12, kart. 1985, Aussgefertigte Schriften 1650 -1651, 15. 7. 1651

Soupis poddaných podle víry z r. 1651, Hradecko-Bydžovsko II (Jilemnická část panství, str. 448)

(Pro Branskou část panství nebyl Soupis vypracován)

Berní rula 1653, Královehradecký kraj II, str. 71 (Branská část panství); str. 183 (Jilemnická část)

Urbář (H.) Branná 1653-1700, inv. č. 3, str. 236, 245, 421, 524, 552, 573 Arch. Zámrsrk

Rejstra Purgrechtní, Horní Branná 1609-1889, Velkostatek Jilemnice č. 5065, 5066, Arch. Zámrsrk

Registra purkrechtní obce Štěpanické 1688-1705, str. 680; Velkostatek Jilemnice, č. 5071; Arch. Zámrsrk

Registra purkrechtní Horní Štěpanice 1686-1758; Velkostatek Jilemnice, kniha č. 5071; Arch. Zámrsrk

Registra purkrechtní obce Víchovské 1688-1782, str. 124; 581, 608 Velkost. Jilem., č. 5112; Arch. Zámrsrk

Gruntovní kniha Víchovská Lhota 1703-1876; Velkostatek Jilemnice, kniha č. 5103 Arch. Zámrsrk

Kniha purkrechtní Kundratice 1783-1879, Velkostatek Jilemnice, č. 5091 Arch. Zámrsrk

Tereziánský katastr český z r. 1713 (Národní archiv)

Urbář Jilemnického panství Harantů, 1688 (*Franz Donth: Quellen zur Geschichte des Herrschaft Starkenbach*)

Sborové Jednoty bratrské, Ferd. Hrejsa (str. 11,56, 63)

K dějinám doby toleranční, Praha 1939, Josef Lukášek (příhlášky k evangelické církvi)

Evangelíci v rané toleranční době, Melmuková

KOLEKTIV, Krkonoše, s. 531; JANDA Josef, Pamětní kniha katolické církve v Horní Branné

Grauparova mapa velkostatku Jilemnice z r. 1765, SOA Hradec Králové, elektronická verze publikace

Z dějin náboženských v horách krkonošských, J. V. Šimák. Z časopisu „Krkonoše“ cca 1939

SOA Semily, Jilemnice, inv.č. 48, sig.102, str. 57-58

SOA Semily, Jilemnice, inv.č. 50, sig.109, str. 293

SOA Semily, Jilemnice, inv.č. 52, sig. 105, str. 477-479

Poselkyně starých příběhův českých, František Beckovský, Praha 1879 (str. 295)

Čechy díl 14, část 2., Praha 1908

Archiv bezpečnostních složek – Historie Českého Boratína (<http://volynaci.cz>)

Kéž je všecko ku prospěchu obce, Praha 2017.

Nejstarší zповědні seznamy, Eliška Čaňová, str. 126, 295

Kronika světové války 1914-1918

Dokumenty a fotografie z archivu autora

Poznámky

Jména rodičů příslušné kapitoly jsou podtržená. Jména dětí jsou **tučně**, v závorce je přesné *datum narození, je-li známé. Jména vnoučat jsou **tučně kurzívou**, v závorce je *rok narození. Jména pravnoučat jsou *kurzívou*, bez dalších dat.

První spontánní hromadné toleranční příhlášky k evangelické církvi byly c.k. úřady prohlášeny za nedostačující. Každý se v daném termínu musel přihlásit osobně na vrchnostenské kanceláři za přítomnosti duchovního komisaře a zástupce vrchnosti. V Jilemnici probíhaly tyto protokolované pohovory za mimořádně nepříznivého počasí od 1. do 14. 3. 1782.

Emanuel Vejnar

EVANGELIUM PODLE VRAŽDÍCÍCH ANDEŮ

Od samotných počátků zrození křesťanské církve se mnozí snažili hledat různé podoby zvěstování evangelia, které by umožnily jeho srozumitelné vyjádření. Často šlo o oblečení biblického evangelia do šatů soudobé kultury. V teologii misie se tomu říká kontextualizace evangelia či inkulturace. Nedávno byly publikovány např. knížky Pavla Hoška „Ve víru velkého tance“ o duchovní zkušenosti přítomné v díle protestanta C. S. Lewise, nebo „Sloužím Tajnému ohni“ o duchovních zdrojích literární tvorby katolíka J. R. R. Tolkiena. Dokonce byla publikována i kniha „Evangelium podle Jaroslava Foglara“ nebo „Evangelium lesní moudrosti“ o duchovním odkazu zakladatele skautingu E. T. Setona. Ze širokého záběru je vidět, že evangelium má být překládáno do srozumitelného jazyka, má být interpretováno, zvěstováno a dosvědčováno osobní vírou. Takové snahy je třeba vítat, protože nelze zvěstovat a dosvědčovat pouhou trest' evangelia. Dílo spásy je v Bibli představeno jako meta-příběh, se kterým můžeme propojovat své osobní příběhy a své interpretace evangelia jako Boží cesty za člověkem.

S těmito všemi pokusy o vyjádření Kristova evangelia se dostávají do rozporu některé petrifikované přístupy ve spojení s naší dějinnou minulostí, které se zjevně nepovedly. Jedním z nich byla tvrdá rekatolizace, která nastala po bitvě na Bílé Hoře. Habsburkové se ve spojení s mocnou církví pokusili zvrátit duchovní vývoj v českých zemích a ohněm a mečem prosadit vládu jedné konfese. To bylo v naší zemi vždy problematické, protože zde dávno předtím byly tradice husitského hnutí, utrakvismu a také Jednoty bratrské, a to později ve spojení s reformací luterskou a kalvínskou. Také zde byly již ekumenické zkušenosti s fungováním více konfesí vedle sebe, jak to vyjadřoval např. Kutnohorský smír z roku 1485 mezi utrakvisty a katolíky.

Dnes žijeme v Evropě 21. století, ve které jsou všechny církve menšinovou záležitostí a znovu hledají své misijní poslání, způsob svého zvěstování a služby a také postavení ve společnosti. Vše pozitivní, co se podaří kterékoli církvi, zvyšuje hodnotu křesťanské víry, a vše, co pokazíme, tak se promítne do celkového hodnocení křesťanství ve společnosti. Jako příklad mohou sloužit nedávno otevřené skandály se sexuálním zneužíváním dětí pracovníky církve. Společnost dnes příliš nerozlišuje mezi katolíky, pravoslavnými či protestanty.

Z tohoto důvodu si kladu otázku nad iniciativou Spolku pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Vystavení napodobeniny tohoto sloupu v roce 2020 předcházela dlouhá a nepříjemná jednání. Ekumenická rada církví, a potom také ještě některé církve samostatně, se rozhodně stavěly proti obnově sloupu. Proti se stavěla také historická společnost *Veritas* a spolek *Exulant*, který sdružuje ty, kteří byli v době protireformace z naší země vyhnáni pro svou víru. Proti sloupu se postavili také mnozí historici umění, z nichž se řada hlásí ke katolické církvi. Sloup byl pro ně replikou, která nemůže navázat na zničený sloup, protože se některé jeho části ani nedochovaly. Odmítnutí obnovy sloupu ekumenou rozhodně nebylo ve věci úcty k Panně Marii, matce Božího Syna. To, co vadilo, bylo poselství tohoto sloupu, který byl vztyčen jako napodobenina Mariánského sloupu v Mnichově (1638) vévodou Bavorským na oslavu vítězství katolicismu nad reformací. Staroměstský sloup byl vztyčen na základě mnoha zákulisních a někdy i podvodných jednání. Hodně se v tom vyznamenal tehdejší radní Jan Wolf, který svévolně jednal proti usnesením Zastupitelstva hl. města Prahy. Replika nakonec byla postavena, a tak jak se dalo předpokládat, stala se předmětem ekumenických napětí. Rozdělení bylo ovšem patrné i uvnitř římskokatolické církve a někteří kritizovali tvrdý a zákulisní postup v této kauze.

Jako jisté zmírnění celé kauzy se před instalací repliky objevilo sdělení, že na podstavec sloupu nebudou umístěni čtyři andělé, jejichž poselství je v dnešní době skutečně absurdní. Počátkem letošního roku jsme se dozvěděli, že jeřáby spustily na podstavec tři anděly s tím, že k nim v létě přibude ještě ten čtvrtý. Co je na symbolice těchto andělů podivného? Kamenní andělé totiž probodávají kacíře, což jsou samozřejmě protestanté. Taková byla ekumena 17. století po Třicetileté válce.

Podobná symbolika andělů s křížem a mečem probodávající kacíře se objevila např. i na pamětní minci papeže Řehoře XIII., vyražené na oslavu pobití asi 20 000 huge-notů ve Francii v roce 1572 při Bartolomějské noci. Proč Spolek pro obnovu Mariánského sloupu tak tvrdohlavě usiluje i o umístění andělů vraždících protestanty coby kacíře? Proč tuto tradici podporuje monarchistické hnutí Čech a Moravy a také některé ultra-konzervativní kruhy uvnitř římskokatolické církve? Zdá se mi, že je za tím neustálá nostalgie po zániku habsburské monarchie. Někteří stále touží po moci a po ztraceném sepětí trůnu a oltáře, které vždy demoralizovalo a kompromitovalo každou státní církev.

Z misiologického hlediska je to zajímavý příklad. Jednotlivé církve dnes hledají citlivou a srozumitelnou podobu zvěstování evangelia a rozvinutí služby. Římskokatolická církev hledá nová eklesiologická vyjádření své identity ve 21. století. Papež František se svými spolupracovníky odvážně otevřel proces synodality, který provádí audit duchovního života a církevních struktur. Jako protestant, který se jako pozorovatel od počátku účastnil tohoto procesu, nevím, co si mám o vraždících andělech na sloupu myslet. V roce 1999 bylo podepsáno společné prohlášení o ospravedlnění z víry mezi katolíky a evangelíky. Za církev jsem v roce 2007 podepisoval s představiteli ostatních církví, včetně římskokatolické, Chartu Oecumenicu o spolupráci a vzájemném respektu. V roce 2015

jsme se spojili při uzavření otázek kolem působení a smrti českého reformátora Mistra Jana Husa. Na základě studia a společného procesu Hus přestal být osobou rozdělovací, ale naopak spojující. Na Bílé hoře jsme v roce 2020 společně katolíci a protestanti uzavřeli bělohorské události společným vyznáním a vyjádřeným smířením. V roce 2017 jel papež František do švédského Lundu, aby se zúčastnil oslav 500. výročí reformace. Již třikrát jsem se mohl setkat s papežem Františkem, který se vždy snaží o mimořádnou ekumenickou citlivost. V římskokatolické církvi mám mnoho vzácných přátel, se kterými spolupracujeme v lásce a důvěře. Proč zde někdo chce znovu symbolicky propichovat a vraždit moje předky a duchovní otce? Proč má někdo neustálou potřebu vnucovat a vystavovat symboly moci, nadřazenosti, inkvizice a zabíjení? Zde nejde jen o českou ekumenu. Jde o naše společné svědectví dnešní společnosti. V celém světě jsme svědky neklidu tam, kde stojí pomníky necitlivé k minulosti. Symboly neztrácejí své poselství.

Domnívám se, že evangelium vraždících andělů není dnes nejlepší příklad inkulturace evangelia. Spíše to působí rozladění, které na obou stranách využijí ti, kteří by rádi oživilí historická nepřátelství. Je to materiál pro ty, kteří chtějí rozbít ekumenismus a upínat se k minulosti. Místo hledání soudobých a autentických vyjádření evangelia, uvízli v dobách nepřátelství. Místo odvážného pohledu vpřed, se točí v minulosti a nevybírají z ní právě to nejlepší. Připadá mi to jako zoufalá snaha těch, kteří místo misie v našem národě obnovují sloupy rozdělení a snaží se vrážet klíny do ekumenismu. Není v tom ztráta naděje a důvěry v Krista, který je Pánem církve i ve 21. století? Kéž by si přečetli např. *Evangelii gaudium* (Radost evangelia), apoštolskou exhortaci svého papeže o hlásání evangelia v současném světě a trochu se nad ní zamysleli, než na podstavec jeřábem spustí zbrusu nového čtvrtého vraždícího anděla.

Pavel Černý

Z ARCHIVU

Přijel si do staré vlasti pro smrt

Tam, kde čáslavská rovina přechází do Železných hor, postavil v r. 1862 čáslavský evangelický sbor kapličku s věží a hřbitovem. Návštěvníky hřbitova upoutají dva vysoké pomníky s kalichy. První nápisem: Zde očekává slavného příštího Pána Jezu Krista zbořený stánek ANNY KUBEŠOVÉ, rozené Sýkorové z Terebeš. Narodena v Husinci v Pruském Slezsku dne 3. února 1803. Zesnula v Pánu v Hostačově dne 23. listopadu 1882 v 80 letech věku svého. Na druhém, na němž je umělecky proveden mramorový reliéf zesnulého, čteme: ADOLF KUBEŠ, ředitel cukrovaru v Hostačově, zesnul v Pánu po smrtelném zranění rukou vražedníka dne 23. února 1866 v 47. roce věku svého. „Poněvadž všeliký skutek Bůh přivede na soud i každou věc tajnou, buďto dobrou, buďto zlou“ (Kaz 12,14).

Koncem šedesátých let 19. století opouštěli někteří osadu českých evangelíků v Husinci v Pruském Slezsku, aby se navrátili do země svých otců. Ač v této době měli tamní emigranti ještě svůj český evangelický sbor, českou školu i českého duchovního Petra Sýkoru, přece zatoužili po staré vlasti. Husinec byl živým sborem, služby Boží se konaly v neděli dopoledne, nešpory byly současně nedělní školou, přicházelo na ně mimo dospělé až 180 dětí. Ve sboru se používalo ještě modliteb z „Kazatelek“, vydaných Jednotou bratrskou v r. 1618. Duchovní Petr Sýkora přeložil a vydal básně „Kalich, meč a kříž“ evangelického faráře a básníka Josefa Kačera.

Po návratu do vlasti využil A. Kubeš svých odborných zkušeností v cukrovarnictví a v r. 1869 již byl na vedoucím místě v Rokycanech. Poté působil jako ředitel cukrovaru v Ratboři u Kolína. Posledním jeho působištěm, osudným, byl cukrovar v Hostačově u Vilémova, kde pravděpodobně býval bratrský sbor a kde byla vytištěna „Chelčického síť víry“.

Sbor měl již zakoupenou továrnu, kterou bylo nutno přeměnit na kostel. Přestavbu

umožnil právě Adolf Kubeš svými štědrými dary. Tak sbor dosáhl v r. 1881 samostatnosti a mohl si povolát svého prvního faráře G. A. Skalského, později prvního děkana bohoslovecké fakulty v Praze.

Ve svém působišti byl Adolf Kubeš ochráncem pořádku, spravedlnosti a pravdy. Nerad se smířoval a byl nekompromisní při zjištěném opilství a pytláčení. Za jakých okolností došlo k jeho smrtelnému zranění, dočteme se v únorovém čísle časopisu „Evangelický církevník“: Příznivec osvědčený církve naší a muž vysoce vážený p. Adolf Kubeš, ředitel cukrovaru v Hostačově, stal se obětí zločinu, jehož původce dosud vypátrán není. Když dotyčný dne 22. února 1866 o 8. hodině večerní se vracel kočárem domů z jeníkovského nádraží domů, byl nějakým zlosynem postřelen a podlehl v málo hodinách tomuto zranění. Vilémovská církev ztrácí v něm, ač byl helvetského vyznání, upřímného přítele. – Na výslovné přání těžce raněného přispěchal ještě v noci k jeho lůžku farář Skalský, aby mu posloužil večeri Páně.

Pohřeb se konal 26. února 1866 za účasti 5 evangelických duchovních, velkého počtu souvěrců i zaměstnanců cukrovaru. V domě smutku se rozloučili se zesnulým oba Nešporové z Čáslavi, ve hřbitovní zvěstovické kapli kázal farář Č. Dušek z Kolína, u hrobu se pomodlil senior čáslavského seniorátu J. E. Szalatnay a pohřební shromáždění propustil s požehnáním G. A. Skalský. Evangelický církevník ve svém březnovém čísle uvedl: „Smrt jeho hluboce želí celý náš vilémovský sbor. Též Gustav-Adolfská jednota v něm ztratila obětavého člena a dárce.“

A závěr? Ač vyšetřování bylo ihned zahájeno, nepodařilo se pachatele dopadnout, vystěhoval se brzy po činu do Ameriky. Teprve po dlouhé řadě let obdržela obec, z níž pachatel pocházel, úřední oznámení, že pachatel zkroušen blížící se smrtí vyznal, že v únorový večer roku 1866 zastřelil ředitele Kubeše.

Jaroslav Pšenský, Kostnické jiskry 40/1985

KONFERENCE A ČLENSKÁ SCHŮZE

Konference a členská schůze spolku Exulant se konaly 21. září 2024 ve sboru Bratrské jednoty baptistů ve Vikýřovicích. Konference byla zahájena krátkými bohoslužbami s kázáním místního kazatele Michala Petratura. V návaznosti na 600. výročí úmrtí Jana Žižky zazněla přednáška Jiřího Motyčky „Jedna z nejkontroverznějších fází druhého života husitství, jež byla zahájena po 17. listopadu 1989“ (je otištěna v tomto věstníku) a přednáška k 300. výročí vzniku české exulantské osady v Großhennersdorfu. Vikýřovická mládež obohatila konferenci zpěvem a účastníci konference měli mimořádnou možnost shlédnout film manželů Hlavsových „Žižka a Komenský aneb Imaginace pravděpodobnosti“ natočený k letošnímu Žižkovu výročí. Konferenci ukončil kazatel Ivo Pospíšil biblickým slovem a několika písněmi.

Členská schůze vyslechla výroční zprávu o činnosti spolku, zprávu o hospodaření a zprávu revizní komise za rok 2023. Výroční zpráva a zpráva o hospodaření byly schváleny. Poté se konaly volby členů orgánů spolku. Za předsedkyni byla zvolena Mgr. Kateřina Tomínová; členy výboru byli zvoleni Mgr. Jan Bistranin, MUDr. Josef Čáp, Mgr. Pavel Čáp, Mgr. D. Rut Nývltová, Vladimír Tomín; revizní komise byla zvolena ve složení: Věra Gnojková, Ludmila Jirsáková, Pavla Svobodová; náhradníky byli zvoleni: PhDr. Jiří Beneš PhD, Mgr. Petr Brodský, Ing. Alexandr Drbal, Mgr. Romana Fojtová, Ing. Tomáš Stodola, Ing. Dobroslav Stehlík, Zdeněk Špringl.

Výroční zpráva zapsaného spolku EXULANT za dobu od minulé členské schůze (9.9.2023):

Minulá členská schůze se konala 9. 9. 2023 v kostele Českobratrské církve evangelické v Praze Braníku spolu se sjezdem, který spolek Exulant uspořádal u příležitosti 30. výročí obnovení své činnosti. Téma sjezdu bylo „Exulantská tradice v zemi otců“. Jeho

průběh, přednesené i další příspěvky vyjdou ve sborníku, který připravuje Mgr. Pavel Čáp. Vyjít by měl ještě v tomto roce.

Výbor se sešel k projednání činnosti spolku 27.1. 2024. V jeho rámci se konalo i setkání a rozhovor se sestrou Marií Provazníkovou, kazatelkou českého evangelického sboru ve Veselynivce na Ukrajině.

Daňové přiznání bylo podáno v řádném termínu a za vedení účetnictví a zpracování přiznání opět velice děkujeme sestře Jiřině Vimpelové.

V sobotu 3. 2. 2024 se konal v Žaclěři již XVI. ročník memoriálu J. A. Komenského.

Ve dnech 18.-19.5.2024 se uskutečnil tradiční spolkový zájezd, tentokrát po stopách českých exulantů na Opolsku. Navštívili jsme Ozimek (Malapane), Piotrówku (Petrův Hradec, Petrovice), Grodziec (Fridrichův Hradec), Lubieniu (Sacken, Lubín) a Pokój. Zájezd výborně připravil MUDr. Josef Čáp, za což velmi děkujeme.

Spolek Exulant se aktivně zúčastnil pietního shromáždění k uctění památky popravených vůdců stavovského odboje 21. 6. 2024 na Staroměstském náměstí v Praze a tradiční slavnosti na Růžovém paloučku u Litomyšle 7. 7. 2024. Předseda Exulanta na obou místech přednesl projev.

V roce 2024 jsme vydali dvě knihy Edity Štěříkové. Mgr. Pavel Čáp k vydání připravil knihu „První český sbor obnovené Jednoty bratrské v 18. století. Seznam jeho členů exulantů“. Tato kniha vyšla s podporou Česko-německého fondu budoucnosti, který uhradil polovinu nákladů na vydání. Počátkem září Fond bez připomínek dokončil účetní i obsahovou kontrolu závěrečné zprávy.

Ing. Dobroslav Stehlík připravil k vydání knihu „Několik slezských exulantů, emigrantů a jiných zajímavých osobností, především z Krnovska, v obnovené Jednotě bratrské“. Obě knihy byly představeny na seniorátním dni Ochránovského seniorátu při ČCE 13. 5. 2024 v Miličově kapli v Praze 10, kde se poté konal Mgr. Pavlem Čápem připravený koncert kytarového souboru Všehokus.

K tisku připravujeme již zmíněný sborník ze sjezdu v roce 2023 a třetí vydání knihy Edity Štěřikové „Zelów. Česká exulantská obec v Polsku“. Stejně jako v minulých letech vyšla letos dvě čísla věstníku Exulant (č. 57 a 58).

Dne 25. 8. 2024 se tradičně konalo na hřišti v Trpístech přátelské setkání potomků reemigrantů a dalších přátel a zájemců o tuto tematiku. Jsme vděční, že se organizace této tradiční akce ujaly sbor ČCE v Sokolově a seniorátní výbor ČCE.

V letošním roce pokračovala jednání o pořízení a instalaci pamětní desky potomkům exulantů – reemigrantům v areálu památníku na Růžovém paloučku v Žaclěři. Po jednáních s Městským úřadem v Žaclěři a v součinnosti s autorkou památníku J. A. Komenského Paulinou Skavovou byl připraven návrh desky odpovídající pojetí celého areálu. Cena desky bude 60 000,- Kč, městský úřad přislíbil příspěvek 20 000,- Kč (smlouva s Exulantem již byla uzavřena), předpokládáme, že zbytek ceny bude uhrazen ze sbírky, kterou na tento účel uspořádáme. Doufáme, že to bude důstojná připomínka našich předků na tomto památném místě.

V nejbližší době počítáme s aktivní účastí spolku na těchto akcích:

- 27. 9. 2024 – Národním památkovým ústavem pořádaný 6. ročník cyklu přednášek a exkurzí na zámku Valeč s přednáškou „Cesty pobělohorských exulantů z Čech a za-se zpátky – také do Valče“.
- 11.-13. 10. 2024 konference spolku Moravian v Suchdole nad Odrou s připomínkou 300. výročí vzniku české exulantské kolonie v Großhennersdorfu.
- 11-13. 10. 2024 slavnost k 600. výročí Jana Žižky v Betlémské kapli v Praze.

Letošní členská schůze je volební. Chci poděkovat členům a náhradníkům, kteří pracovali v minulém období v orgánech a všem členům za všechnu možnou podporu a pomoc spolku. Stále více si uvědomuji i vděčnost těm, kteří činnost spolku v roce 1993 obnovovali a v jejichž práci jsme mohli

pokračovat. Dovršujeme-li letos 31. rok činnosti spolku Exulant, je na místě vděčnost Hospodinu za jeho milost, která nás provázela i za práci těch, kteří již mezi námi nejsou.

Jan Bistranin

MALÝ PRŮVODCE VELKOU HISTORIÍ

25. výročí modlitebny ve Veselynivce na Ukrajině

Potomci pobělohorských exulantů pro víru při svém putování světem došli až k Černému moři. [14. února 1912](#) založili na najaté půdě pana Sirotinského v tehdejší [Chersonské](#) gubernii [Ruského carství](#) obec Veselynivku (původně Sirotinku). Byli to bratři Vilém Horta, Pavel Kratochvíl, Josef, Karel a Pavel Poláčkoví a Antonín Zlatník z [Bohemky](#) a Jan Hejtmanek, Alois Manek, František Suchánek a Jan Švejdar ze Zeleného Jaru i s rodinami. Usadili se zde s tím, že jejich životy budou založeny na víře v Pána Ježíše Krista, tak jak svědčí Bible.

Český evangelický reformovaný sbor ve Veselynivce existoval dokonce i v době ateistické sovětské vlády v letech 1923–1962. Poté byla veřejná sborová činnost znemožněna, ale v únoru 1998 se sbor obnovil jako Nezávislý český evangelický bratrský sbor.

Obnoveny byly i vztahy s Českobratrskou církví evangelickou, jejíž představitelé Veselynivku navštěvují. Významná úloha v těchto vztazích připadla celocírkevnímu kazateli pro české sbory ve východní Evropě [Mgr. Petru Brodskému](#). Sbor v současnosti vede ordinována presbyterka Marie Provazníková. Bohoslužby probíhají v modlitebně, která byla vybudována s pomocí Českobratrské církve evangelické a posvěcena 3. října 1999, tedy před 25 lety.

Bratr Petr Brodský nám dále přiblíží, jak v současné těžké době oslavy tohoto výročí proběhly.

Zpráva pro EXULANTA o návštěvě delegace Českobratrské církve evangelické ve Veselynivce při příležitosti 25. výročí otevření „shromáždění“.

Milí čtenáři Exulanta, dovolte mi, abych vás seznámil s částí zprávy, kterou pro Synodní radu ČCE připravil farář Miroslav Pfann, který má v duchovní péči krajany na Ukrajině, zejména ve Veselynivce, Bohemce a Pervomajsku.

Ze zprávy vyjímám: 11.- 22. října 2024 jsme spolu s Danielem Ženatým, Milanem Kocandou a Jindřichem Lukešem navštívili naše české evangelické sbory na Ukrajině. Plán cesty a program jsme uzpůsobili k 25. výročí otevření modlitebny ve Veselynivce.

Tam jsme jeli nejprve. V sobotu večer nás přijala ve své chatě Marie Provazníková s oděským synem Václavem a jeho ženou Oksanou. Při výborném boršči jsme domluvili vše potřebné pro slavnostní neděli.

Ještě před vjezdem do Veselynivky jsme potkali silné auto na vyšších kolech. Od Marie jsme se dozvěděli, že v něm odjížděla do Oděsy ochranka českého velvyslance, který se v neděli měl zúčastnit slavnosti. Přijeli si prohlédnout, kam ráno pana velvyslance povevou.

V neděli se sešla nepříliš velká skupinka místních starších členek shromáždění. Postupně se přidalo i pár mladších. Čtyři, dříve pravidelné účastnice, nemohou už vycházet z domu. Tři z nich jsme v týdnu jednotlivě navštívili. Krátce před začátkem bohoslužeb přijela tři auta z velvyslanectví s velvyslancem Radkem Pechem, tiskovým mluvčím Janem Chudobou a ředitelkou Českého centra v Kyjevě Terezou Souškovou. I s ochrankou a řidiči jich přijelo 9. S určitým zpožděním přijelo auto s třemi zástupci členů sboru v Bohemce a s Jančíkovými z Pervomajska.

Bohoslužby, kromě ohlédnutí za 25 lety od otevření modlitebny, byly bohoslužbami díkůčinění. Kázal jsem na text Fp 4, 1-7 a zaměřil se na otázku, zda a jak lze vždy děkovat. Daniel Ženatý vedl Večeři Páně. Při pozdravech jsem přečetl „Pozdrav krajanům“ od synodního seniora Pavla Pokorného a synodního kurátora Jiřího Schneidera. Předal

jsem finanční dar naší církve 30 000 UAH. Předal jsem také nástěnné kalendáře ČCE, časopis Exulant, příručky Denní čtení a výtisky Českého bratra. V posledním, 10. čísle Českého bratra je vzpomínka Marie Provazníkové z Veselynivky a rozhovor s Miloslavem Jančíkem z Pervomajska. V kázání jsem předtím připomněl, že společným jmenovatelem Marie i Miloslava byla vděčnost.

Shromážděné pozdravil velvyslanec Radek Pech, Daniel Ženatý, Jančíkovi z Pervomajska a Milka Andršová z Bohemky. Všem poděkovala a hezky promluvila kazatelka Marie Provazníková. Pozvala všechny na oběd v jídelně vedle „magazínu“.

Vymalování jídelny už dříve veselynivští zařídili z daru naší církve. Několik mladých žen tam už celé dopoledne chystalo vynikající, a jak to ony umí, velmi pestrý oběd z rozličných domácích potravin. Prožili jsme tam společně celé odpoledne v rozhovorech a sdílení starostí, ale také radostí.

Marie Provazníková nám přečetla krásný dopis, který k výročí poslal Petr Brodský. Na Petra jsme vzpomínali už při shromáždění. Psaní apoštola Pavla z odloučení sestrám a bratřím ve Filipis jsem v kázání srovnal s dopisy Petra Brodského z Prahy do Veselynivky a Bohemky“

Jako přílohu k tomuto malému představení cesty malé delegace přikládám dopis, který jsem veselynivským k výročí modlitebny poslal.

Poselství k 25. výročí shromáždění ve Veselynivce

Hospodin potvrzuje slovo svého služebníka, plní rozhodnutí ohlášené svými posly, Jeruzalému on praví: „Budeš osídlen!“ a judským městům: „Budete zbudována!“

(Heslo Jednoty bratrské na 3. 10. 2024 – Izaiáš 44,26)

Tím se nám potvrzuje prorocké slovo, a činíte dobře, že se ho držíte; je jako svíce svítící v temném místě, dokud se nerozbřeskne den a jitřenka vám nevzejde v srdci.

(Heslo Jednoty bratrské na 3. 10. 2024 – 2.Petrova 1,19)

Milé sestry, milí bratři,

především přijměte mé pozdravení s prosbou o požehnání pro Vaše nedělní setkání, kdy si připomínáte otevření útulného shromáždění, které proběhlo 3. října 1999. Lituji, že nemohu být s Vámi. Současný zdravotní stav mi nedovolil, abych se přidal k delegaci z ČCE. Tak alespoň s vděkem vzpomínám, vždyť jsem směl měl být při tom už od začátku, když jste učinili to odvážné rozhodnutí pořídit budovu bývalého magazínu a přebudovat ji na „dům modlitby“. Díky vstřícnosti tehdejší synodní rady jsem mohl předat žádaný obnos na koupi „domečku“, se zájmem jsem pozoroval Vaše nasazení při jeho úpravách. Velkým zážitkem pro mne byla i cesta s Rád'ou Provazníkem do Dnipropetrovska pro dva zvony, které jsme zakoupili – jeden pro Veselynivku a jeden pro Bohemku. A těch shromáždění, co tu bylo! Kázali zde synodní senioři, mnozí faráři ČCE i studenti teologie. Vzpomínám i na delegaci německých bratří, kterou vedl Ernst Uhl. I pro ně byla návštěva u Vás silným zážitkem. Při této příležitosti musím vzpomenout též úsilí Aleše Mosteckého, který vlastně během svého působení v Bohemce (podzim 1997 – jaro 1998) Vás povzbudil k ustavení Nezávislého evangelického bratrského sboru zde ve Veselynivce. Také při této příležitosti vyřizují pozdrav dcery Aleny Mostecké. Jsem velmi rád, že pod vedením Mirka Pfan-na spolupráce a styky s Českobratrskou církví evangelickou nadále kvetou. Myslím, že důležitá pro Vaše sborové společenství byla i téměř pravidelná účast sestry Marie v Praze na farářských kurzech. Velmi se osvědčily letní tábory pro děti v Bělči. V současné situaci, ve které se Ukrajina nachází, jsou některé aktivity utlumeny – věčná škoda! Přejí Vám tedy, aby se v co nejbližší době válečný konflikt uklidnil, aby se zase obnovila svobodná Ukrajina. Bůh Vám žehnej! Loučím se s vámi odkazem na Hesla Jednoty bratrské v úvodu – činíte dobře, že se držíte pro-rockého slova, které je Vám ústy kazatelky Marie hlásáno – nechť je Vám svící svítící v temné době, kterou prožíváte.

Se vzpomínkou a pozdravením Pokoje
i od Alice Vám z Prahy žehná

Petr Brodský

Tolik ze zprávy o návštěvě Veselynivky. Delegace navštívila i Bohemku a Pervomajsk a všude se setkávala s vřelým přijetím. Při bohoslužbách a rozhovorech v rodinách se všichni mohli navzájem povzbudit a potěšit v neradostných válečných časech.

Jinak sděluji, že ve 12. čísle Českého bratra vyšel článek studenta Milana Kocandy o prožitých dnech na Ukrajině.

S nadějí na mírové řešení konfliktu
a s pozdravením Pokoj od Boha

PePb+

ZÁVĚREM

Toto 59. číslo připomíná, že věstník EXULANT už dostávají čtenáři třicátý rok. Jsme velice rádi, že věstník má pořád své čtenáře, a především musíme poděkovat Vám všem, kdo pamatujete na činnost spolku svými finančními příspěvky. Z vašich darů hradíme náklady i na vydávání a rozesílání věstníku, který vychází v nákladu okolo 900 kusů a bez Vaší pomoci by neexistoval.

Jak už jsme uvedli výše, obracíme se na Vás tentokrát i s prosbou o pomoc s úhradou nákladů na výrobu a instalaci pamětní desky na Růžovém paloučku v Žacléři. Budeme vděční, budete-li i na tuto věc pamatovat a podpoříte-li tuto věc také osobní účastí při slavnostním odhalení desky 17. 5. 2025. Kromě složenek, které vkládáme do tohoto čísla, znovu uvádíme i číslo účtu spolku Exulant: **209898309/0800**. Děkujeme.

Věnujte též pozornost zájezdu do Zelova a nezapomeňte se přihlásit.

Stejně jako v každém čísle uvádíme, že podmínkou členství v našem spolku není osobní "příslušnost" k exilu, resp. k reemigraci. Do svých řad zveme všechny zájemce o dědictví české reformace. Z každé přihlášky máme radost. Přihlásit se můžete písemně na adresu spolku nebo e-mailem na exulant@evangnet.cz. Po obdržení přihlášky Vás zařadíme do adresáře pro zasílání věstníku.

Veselynivka - modlitebna

Před modlitebnou ve Veselynivce (viz článek na str. 29-31)

Informační věstník zapsaného spolku EXULANT. Vydává EXULANT, zapsaný spolek. Vychází 2x ročně.
Sídlo spolku i redakce: Jungmannova 22/9 (Husův dům), 110 00 Praha 1 – Nové Město, Česká republika.
<http://exulant.evangelnet.cz>, registrace MK ev.č. E23692 ISSN 1801-514X